

identitás és kultúra³ : identity and culture³

IPARTANSZÉK

4

Ipartanszék füzetek No.4 2016, Budapest

Kiadó
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi
Egyetem, Építészmérnöki Kar,
Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék
H-1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3. K.251
www.ipar.bme.hu

Felelős kiadó : DOBAI János DLA
Sorozatszerkesztő : VASÁROS Zsolt DLA
Szerkesztette : GAUL Cicelle DLA,
VASÁROS Zsolt DLA
Köteterv : JUHÁSZ Veronika
Tördelés és nyomdai előkészítés :
BROTESSER Zsuzsanna
Légifotó : Pécsi Légitérési Téma -
SZABÓ Máté
Fotó : FRANCSICS László, GAUL Cicelle,
VASÁROS Zsolt, SÁGI Gergely
Angol lektorálás, fordítás : DÁVID Dóra,
Thomas COOPER

A terepmunkát a Maros Megyei Múzeum,
a Humboldt Universitát Berlin és a Narmer
Építészeti Stúdió Budapest támogatta.

A projekt címe :
A római limes mint európai kultúrtáj

Címlapkép : photo3D képek montázs a mikházi
4. számú portáról, Kovács Kata munkája

Minden jog fenntartva. Jelen kiadványt, vagy
annak részeit tilos reprodukálni, adatrögzítő
rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy
eszközzel – elektronikus úton vagy más módon
– közölni a kiadó engedélye nélkül.

© Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési
Tanszék és a Szerzők

Ipartanszék füzetek No.4 2016, Budapest

Publisher
Budapest University of Technology
and Economics, Faculty of Architecture,
Department of Industrial
and Agricultural Building Design
H-1111 Budapest, Műegyetem rkp. 3. K.251
www.ipar.bme.hu

Editor-in-Chief : János DOBAI DLA
Series editor : Zsolt VASÁROS DLA
Edited by : Cicelle GAUL DLA,
Zsolt VASÁROS DLA
Layout : Veronika JUHÁSZ
Preprint and typesetting :
Zsuzsanna BROTESSER
Aerial photo : Aerial Archaeological Archive of
Pécs – Máté SZABÓ
Photo : László FRANCSICS, Cicelle GAUL,
Zsolt VASÁROS, Gergely SÁGI
English proofreading : Dóra DÁVID,
Thomas COOPER

The field research was sponsored by the Mureş
County Museum, the Humboldt University Berlin
and the Narmer Architecture Studio Budapest.

Title of the research project :
The Roman Limes as European Cultural
Landscape

Front cover : Montage of photo3D renders of the
Nr 4 portal in Călugăreni, compiled by Kata Kovács

All rights reserved. No part of this publication
may be reproduced or transmitted in any form
or by any means, electronic or mechanical,
including photocopy, recording or any other
informational storage and retrieval system,
without requesting prior permission in writing
from the publisher.

© Department of Industrial and Agricultural
Building Design and the Authors

identitás és kultúra³ : identity and culture³

Ipartanszék füzetek No.4

IPARTANSZÉK

A marosvécsi kastély és környezete 2013 telén
fotó: Szabó Máté
Pécsi Légirégészeti Téma
49004

The Castle in Brancovenesti in winter 2013
Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr 49004

tartalom

content

8	:	VASÁROS Zsolt: Egy erdélyi esettanulmány – a történet vége?
12	:	PÁNCZÉL Szilamér Péter: LIMES – keretbe zárt történet
16	:	Constanze HÖPKEN: Régészek és építészek: egy felfedezettlen kapcsolat – egy új párbeszéd?
20	a	pavilon történet
22		GAUL Cicelle: A pavilon ikrek
26		SÁGI Gergely: Az Ikrek
34		ÖTVÖS Koppány Bulcsú: A pavilonok – gondolatok egy ácsmunka margójára
38	b	jelek a tájban
40		b1 Rétegződés
44		b2 Emlék-Jel
48		b3 Korlánc
52		b4 Ráncok a tájban
56	c	időgépek
58		c1 Rétegek
62		c2 Értékkapszula
66	:	Résztevők
68	:	A Stürmer-díj

8	:	Zsolt VASÁROS: A case study in Transylvania – the end of a story?
12	:	Szilamér Péter PÁNCZÉL: LIMES – a story in frames
16	:	Constanze HÖPKEN: Archaeologists and architects: an unexplored relationship – a new dialogue?
20	a	the pavilion story
22		Cicelle GAUL: The pavilion twins
26		Gergely SÁGI: The twins
34		Koppány Bulcsú ÖTVÖS: Pavilions – thoughts on a work of carpentry
38	b	signs in the landscape
40		b1 Stratification
44		b2 Memory-Sign
48		b3 Time-chain
52		b4 Wrinkles in the Land
56	c	time machines
58		c1 Layers
62		c2 Value-capsule
66	:	Participants
68	:	Stürmer-prize

Mikháza: légifotóba montázsolt pavilon modellek, a római erőd rekonstrukciója és a 2015-ös OTDK győztes kilátó terve (légifotó: Szabó Máté, Pécsi Légitérítéstudományi Tétel, 3D: Narmer Építészeti Stúdió)

Călugăreni: photomontage of the aerial view and the virtual model of the pavilions, the Roman fort and the winner concept (2015) of the look-out point (Photo by Máté Szabó, Aerial Archaeological Archive of Pécs, 3D: Narmer Architecture Studio)

Tanszékünk 2013 és 2015 között minden év nyarán lehetőséget kínált a hallgatóknak egy nemzetközi együttműködésben való részvételre Erdélyben.

A Maros Megyei Múzeum vezetésével több romániai, magyar és német intézmény részvételével interdiszciplináris kutatások kezdődtek Marosvécs, Mikháza és Sóvárad területén az egykori római erődök és települések, továbbá a Maros Megyei *limes* más helyszínein is.

A *limes*-témával és a környezettel ismerkedve világossá vált, hogy építész-ként meghatározó szerepet játszhatunk az ásatásokon, különösképp az adatok építészeti kiértékelésében. Ez a szerep túlmutat a felmérések és a dokumentációk összeállításán. A *limes* kortárs értelmezéséről beszélünk, miközben Erdély határvidékének egy olyan kis szeletére koncentrálnak, amely egykoron a római kori *Dacia* határa is volt. Ez a *limes* vajon határt képez a régész nézőpontja az építész érdeklődése között? Egy olyan határról beszélünk, amely az előző korok leleteit és azok kontextusát a mai környezettől, vagy csupán egy elképzelt, leginkább elméleti világtól választja el? Milyen mélyre kell ahhoz ásniuk „térben és időben”, hogy múlt még alvó emlékeit fel tudjuk éleszteni? A diákok ötletei és tervei magas színvonalúak voltak mindhárom évben, és kiváló alapot teremtettek a tájjal, az emberekkel, a *limes* örökségével történő párbeszédre, különösen a jövő generációi érdekében. A kiválasztott helyszíneken inspiráló ötletek és tervek születtek, így az ásatások és az eredmények bemutatása új lehetőséget teremtett, nem csupán az érintett települések, hanem a régióba érkező turisták és érdeklődők számára is.

Úgy éreztük, hogy hallgatóink fontos szerepet játszhatnak ebben a projektben, így is hirdettük meg a programot minden évben, különös hangsúllyal a felmérésre, elemzésre és tervezésre. Az immár három szezon négy-négy hetes helyszíni munkálataiban mind a hallgatók, mind pedig az oktatók más-más motivációval, alaptudással, tapasztalattal érkeztek és elsősorban a népi építészeti emlékeire fókuszáltak a helyszíni felmérések kapcsán. A programunknak további céljai is voltak: egyrészt a terepmunka során

Between 2013 and 2015 our department provided its students with an opportunity to take part in an international cooperative project in Transylvania. Under the guidance of the Mureș County Museum and with the participation of other Romanian, Hungarian and German institutes interdisciplinary research projects were conducted in the territory of former Roman forts and settlements of Brăncovenesti, Călugăreni and Sărăteni, as well as different parts of the Roman *limes* of Mureș County.

As we got acquainted with the surroundings and the '*limes*'-topic, it became clear that as architects we could and should play a significant role in the excavations, especially in the post-processing of the relevant data, a role that goes beyond the preparation of surveys and drawings. We are now discussing the 'contemporary issue' of the *Limes*. More particularly, we are concentrating on a small part of Transylvania which once was a part of the military boundary of Roman *Dacia*. Is there a '*Limes*' in time that separates the viewpoint of the archaeologist from the interest of the architect? Is there a border that divides the artefacts and their context of previous times from the landscape of today, or from an imagined, mainly theoretical landscape? How deep do we have to dig 'in time and space' for the sleeping remnants of past times to become reanimated? The designs and ideas produced by students during the last three years are of high quality, and they provide an excellent foundation on the basis of which to continue this polemic with the landscape, with the people of today, their predecessors from the *Limes*, in the interests of providing a future for coming generations. Later, the sites gave us inspiring ideas and concrete plans. The excavation and presentation of the Roman ruins will create new opportunities for the settlements and the region as destinations for tourists and scholars as well.

We perceived that our students could play important roles in this research project. This is how we

a hallgatók szerezzenek tapasztalatokat, másrészt fedezzenek fel új érdeklődési területeket, és létesítsenek új szakmai és személyes kapcsolatokat.

Egy hallgató számára az egyetemi évek alatt megszerzett benyomások és inspirációk rendkívül fontosak, meghatározóak lehetnek szakmai szempontból és azon túl is. Nekünk, oktatóknak az is a feladatunk, hogy a lehetőségeket szélesítsük, inspiráló környezetet teremtsünk az ambíciózus és kíváncsi diákok számára.

A jövő építészeti azok a résztvevő diákok is, akik feladatuk az eltűnt római világ újratérképezését és újraélesztését választották. A régi világ szinte láthatatlan térképe átszövi a mai település arculatát, és a múlthoz történő újra-kapcsolása talán új energiákkal is megtölti. Talán ez lehet a fejlődés lehetséges útja, hogy a szociális és gazdasági kényszereket ezen új ötletekkel segítjük? A közvetlen környezet újragondolása és új-régi történetek felfedezése egy lehetőség a tájjal, a szülőhellyel való új kapcsolatra? Hogyan manifesztálódhatnak ezek az ötletek és miként tudják a mai világot és a jövőt gazdagítani? Szinte kivétel nélkül valamennyi eddigi elképzelés - egyben új kereteket is teremtve - kortárs módon képzelte el a római világ visszaidézését. A környezetet így friss gondolatok és megfontolások mentén javasolják újraéleszteni és új élettel megtölteni.

Az első év egyik díjazott munkája, az információs pavilonok terve továbbtervezésre és végül megvalósításra került az elmúlt évben Mikháza határában a lelőhely területén. Az iker-pavilonokat családi ünnepség keretében avattuk fel 2016 májusában. Baráti szavak hangoztak el a büszke igazgatók, vezetők, résztvevők, tervezők részéről, a megnyitón a sajtóérdeklődés is jelentős volt. Az épület és a megvalósulási folyamat tekintetében a hivatalos megnyitói pillanatai valaminek a végét és a kezdetét is jelentették. Az avatás egyrészt a hosszú folyamat végét jelzi, amelyben együttesen a helyi és magasabb szintű önkormányzatok, a múzeumi stáb, az építők, a támogatók és a multidisciplinális tervező csapat vállalta a meghatározó szerepet. Az elmúlt három

évben tanszékünk abban a szerencsés helyzetben volt, hogy sok érdekes projektben vehetett részt, többeket koordinálhatott is. Mindenekelőtt ez lett az egyik mintaprojektünk, mivel a tervezés és előkészítés számos lépése után végül megvalósításra is került.

A tervező nagy figyelmet szentelt az épületek kinézetének, a felhasznált anyagoknak, azok beépítésének és a megjelenésnek. Vajon be is tölti elsődleges funkcióját, miszerint a pavilonok a nem érzékelhető római „réteg”-ről és az aktuális ásatásokról informálják a látogatókat? Ugyanakkor a pavilonoknak be is kell érni, a használóknak meg kell tanulni használni azokat, fel kell fedezni a hasznosságukat és „szépségüket”. A használat során az észrevételek és kérdések majd kritikaként fogalmazódnak meg a tervező felé. Például miért ezt az anyagot választotta és miért került ez a szín a bejárati falakra? Miért csak egy-egy ablaka van pavilonoknak? Miért lettek ilyen amorf formájúak az épületek? Vajon a terv megfelelt bizonyos változó igényeknek és kívánalmaknak is?

Az effajta kérdésekre a válaszok java-részt megszületnek a tervezési folyamat során, legalábbis a tervező fejében. Egy épület a tervnek sajátos és valóságos transzformációja és esetünkben az elfelejtett múlt és a kortárs világ közötti teremtett tér ötletének materializálódása egyben. Részben a fentiek ismertetése miatt kaptak helyet ebben a füzetben a tervezési folyamatra, és az építés körülményeinek bemutatására vonatkozó írások. Ez nem csak a tervező története, emiatt írta meg több szerző is a saját szemszögéből.

A füzetben szereplő szövegek két fő csoportra oszthatók. Az első csoport a projekt általános szerepét mutatja be, kitérve a környezeti illeszkedés relevanciájára, és a partnerek közötti együttműködésre. Tulajdonképpen ezek a tanulmányok világítanak rá leginkább a projekt kapcsán az interdiszciplináris gondolkodás lényegére. A következő három fejezet-csoport – a, b és c – az építészeti eredményeket mutatja, egyrészt a megvalósult pavilonokat, másrészt a 2015-ös TDK pályázat műveit.

Az eddigi munkáink kiállításokon kívüli kétnyelvű kiadványokban – mint ez a jelenlegi is – bemutatásra kerültek, amelyek tanszékünk sorozatának első kiadványai is egyben. Két év Erasmus IP és egy további ráadás év után ez a program befejeződni látszott 2015-ben, ugyanakkor úgy tűnik, hogy ez nem jelenti a munka lezárását. Az ásatások, a felmérések, és a közös gondolkodás remélhetőleg tovább folytatódik a jövőben, és új elképzelések szülehetnek és válhatnak valósággá. Ebből a hallgatók, az oktatók, az IP résztvevői és végül, de nem utolsósorban a helyi közösségek is profitálhatnak.

Az ikerpavilonok remélhetőleg nem egy hosszú történet utolsó fejezetei lesznek, különösképp nem az egykori római *limes* mentén élők számára, akik az elmúlt években szívesen működtek együtt és gondolkodtak közösen velünk.

publicized the program, with emphasis on our role in surveying, analysis, and planning. In the four weeks of the three seasons, the students and supervisors, each of whom brought different motivations and a different kind of knowledge and expertise to the project, focused mostly on the field survey of the vernacular architecture. The program has two essential goals. First, students are able to gain new experience within the framework of serious, ongoing fieldwork. Second, they are able to explore other fields of inquiry and disciplines and develop new professional and personal relationships. For a student of architecture, experiences acquired during the years spent at university are incredibly important and can be decisive upon the completion of studies both within the professional sphere and beyond it. As instructors, it is our task, to the extent that circumstances permit, to create a stimulating environment for our students and to encourage and even goad ambitious or simply curious students.

The architects of the future, students who have been invited to this place, have been given the following task: remap and reanimate the dimensions of this lost world, transpose its map across the face of the present day settlement, and perhaps re-energise the life of the village by reconnecting it with its past. Is this an opportunity to address socio-economic pressures with new ideas, to move forward? Is this an opportunity to reconnect with the landscape, with one's birthplace, through a remapping of the familiar surroundings, the rediscovery of new-old stories? How can these ideas find manifestation, how can the lives of today and of the future be enriched? Without exception the projects utilise contemporary means to re-map the surroundings and create new dimensions, which enliven and reinvigorate the landscape with new meaning and economic means.

One of the first-year winners, the observation pavilions, were further developed and finally completed

last summer at the excavation site of Călugăreni. A homely ceremony was held to open the twin-pavilions in May 2016. Friendly words were spoken by the proud directors, leaders, participants, designers and the opening could even receive remarkable media attention. The brief moment of attention given a building and its realization process during its official opening at once marks an end – and a beginning too. It shows the finish of the often long progress which the government, the museum staff, the builders and a multidisciplinary planning and construction team have had to endure. In the past three years, our department has had the good fortune of participating in many interesting projects, some of which were coordinated by us. After all, this became our model project, because after many steps of the design and preparation process this is finally realized.

Much attention was paid to how this building looks, the materials used to build it and its fashion. Does the building fulfil its primary function, to inform the visitors about the ongoing excavations and the not existing Roman 'layer'? The pavilions need to ripen, their users need to get used to them, to enjoy and discover their usefulness and fineness. During use, remarks and questions arise as criticism on the part of the architect: for example, did the architect choose this material or the specific colour of the entrance walls? Why did the architect put only one window on each? Why did the building have to be so amorphous? Did the design hold its ground in the meaning of changing needs and wishes? Mainly the answers to such questions arose in the mind of the architect during the building and realization process. The building itself is a transformation of the design and the materialization of an idea of a created space between the forgotten past and the contemporary life. It is for such reasons that in this booklet, the planning procedure and the building process with its circumstances takes an important chapter. Because it is not just the story of the architect, it had to be told by different narrators.

The texts can be divided into two main groups. The first group examines the project's role – both its relevance in relation to the environment, and the relationship between it and the collaborating members. These texts discuss the meaning of the project with interdisciplinary thinking. The next three chapters – a, b, and c – look at architectural production, such as the realized pavilions and the entries of the competition in 2015. The works were presented in several exhibitions, the bilingual exhibition guides, published, represent the first issues of the series, the periodical of our department. After two and one additional years, the Erasmus Intensive Programme came to an end in 2015; however, this does not mean that the work will come to an end. The excavations, surveys, and common thinking are going on and will hopefully continue for a long time into the future, and new projects could be started and completed. They will benefit students, teachers, participants in IP, and, last but not least, the local communities. Finally, the twin-pavilions hopefully do not represent a final chapter in a long story, especially not for the residents along the former Roman *limes*, who, over the past years, have been able to cooperate and collaborate kindly with us.

LIMESMI

Az elmúlt évszázadok során művészek, filozófusok és kritikusok számtalan olyan esztétikai elvet fogalmaztak meg, melyek túlmutatnak a szimmetrián, mint legfőbb rendezőelven. Ennek ellenére gyakorta nem tudunk – de lehet, hogy nem is akarunk – elvonatkoztatni a szimmetrikusan ismétlődő formák évezredes büvöletétől. Manapság már nem érdemes azon fáradozni, hogy az emberi élet, vagy az emberiség időtengelyén a szimmetria vagy a ciklikusság elvét vizsgáljuk. Megtették ezt már sokan mások és nehéz e téren újat mondani.

A keretek, a keretezés létjogosultságáról is létezik már több könyvtárnyi szakirodalom. Szabad-e/kell-e/illik-e bekeretezni egy műalkotást, keretbe helyezni egy narratívát vagy akár egy zenei témát? Vajon a rend, a szimmetria iránti vágyódásunk az, ami arra ösztökél, hogy ennyi mindent „bekeretezzünk”?

A Római Birodalom határvonala (*limes*) is egy keret. Egy térben és időben változó és variálható keret, amely a római logika szerinti rendet és civilizációt volt hivatott elkeríteni a másként élőktől, a másként beszélő és gondolkodó, ezért barbárnak nevezett idegenektől. Kétezer éves távlatból is nehéz eldönteni, hogy valóban szükség volt-e erre a három kontinensen húzódó, nagyjából zöldremezős nagyberuházásra. Megérte-e a Római Birodalomnak ezt az infrastruktúrát több évszázadon át fejleszteni és fenntartani? Van-e a birodalmi logikán túlmutató összefüggés az emberiség két legnagyobb ókori lineáris védelmi rendszere, a Kínai Nagy Fal és a *limes* között? Mi a közös a *limes*, a Vasfüggöny vagy akár a mostanában épülő „technikai akadályok” között?

A római határ mentén számtalan olyan épített struktúra (tábor, őrtorony, út stb.) jött létre, melyet az Atlanti-óceántól a Vörös-tengerig nagyjából egységes „kaptafára” építettek meg. Ezek képezték a védelmi rendszert működtető katonai egységek fizikai létének keretét és meghatározó helyszínei lettek a limes mentén létrejött sajátos katonai alapú társadalomnak is.

Over the course of centuries, artists, philosophers and critics have conceptualized a multitude of aesthetic principals that surpass symmetry as the main organizing precept. Despite this, often we cannot – and maybe simply we do not want to – free ourselves from the magic sway of symmetrically repeating forms. Nowadays, it is pointless to investigate the symmetrical or cyclical aspects of the timeline of humanity and human life. This has already been done by many others, and it is almost impossible to come up with anything new.

Entire libraries could be filled with the literature on frames and the justifications for framing. Is it permitted/necessary/proper to frame a work of art, a narrative or even a musical theme? Is our need for order and symmetry the reason why we tend to ‘frame’ everything?

The frontier of the Roman Empire (*limes*) is also a frame. A frame that has shifted and varied in time and space. A frame that served to separate the Roman interpretation of order and civilization from other interpretations, those of the outlanders who live, speak and think differently, and who therefore are called barbarians. It is hard to decide, even after two-thousand years have passed, whether this mainly greenfield-investment, which spans three continents, was really necessary. Was it worth it for the Roman Empire to sustain and improve such an infrastructure over the course of centuries? Is there a connection, apart from the imperial logic, between the two largest ancient linear defensive systems, the Great Wall of China and the Roman *limes*? What do the *limes*, the Iron Curtain or the so-called ‘technical barriers’ which are being built as we speak have in common?

There are numerous structures (forts, watchtowers, roads etc.) along the Roman frontier, from the Atlantic Ocean to the Red Sea, that were constructed according to the same prototype. These constituted the basic frame for the physical existence of the military units that controlled the defensive system. Thus, they were

A pavilonok építése 2015. augusztusában
fotó: Vasáros Zsolt

Building of the pavilions in August 2015
photo by Zsolt Vasáros

Pontosan ezért oly nehéz az emberiség történetében hasonló, évszázadokig fennálló és működő védelmi rendszert találni, melynek ugyanolyan fontos szerepe volt nemcsak az ókori, hanem a mai kultúrtáj létrejötté szempontjából is.

A *limes* által nyújtott antik keret volt a vezérfonala a mi eddigi munkáknak is. A különböző projektekben és kutatásokban változott ugyan a paszpartu vagy a műalkotás, de a keret adott volt. A hajdani római *limes* Maros megye területére eső szakaszát vizsgáltuk változó intenzitással, régészeti, geofizikai vagy építészeti szempontból, átszabva módszereket, gyűjtőgetve a logokat, támogatókat és partnerintézményeket. Legfőbb célunk az volt, hogy megért-sük, miként működött ez a rendszer a Kr. u. 2–3. században és hogy miként éltek/élnek tovább e lelőhelyek a sajátos kelet-erdélyi kultúrtájban.

Az IDÓDOBOZ pavilonok egy több éves kapcsolat gyermekei. Immár túl vagyunk az ismerkedés, álmódzás, szerelembeesés és a közös szülés legszebb és legnehezebb pillanatain. Hogy ki itt az apa, anya, nagyszülő vagy a keresztapa, nehéz eldönteni. Immár körbe lehet állni a bölcsőt és azon morfondírozni, hogy vajon „Kire ütött ez a gyerek?” Készíthetünk családi képet, amit majd bekeretezünk, hiszen új Múzeum született, mely keretet biztosít ahhoz, hogy magunkról, a munkánkról, a rómaiakról meséljünk magunknak és mindenkinek. Egy keret, melybe bármikor besétálhatunk, hogy onnan kitekintve megpillantsunk egy majdnem kétezer évvel ezelőtti világot.

essential locations for the particular military society that emerged along the *limes*. This is exactly why it is so hard to find another defensive system in the history of humanity that endured and remained functional for centuries, greatly influencing not only the cultural landscape of Antiquity, but also the cultural landscape of the present.

The ancient frame provided by the idea of the *limes* has provided the main guideline for our work so far. The passe-partout or the artwork might have changed according to the aspirations of different projects and research, but the frame remained the same. We explored the Mureș county sector of the bygone Roman *limes* with varying intensity, from archaeological, geophysical and even architectural perspectives, reshaping methods, piling up logos, sponsors and partner institutions. Our main goal was to understand how this system functioned in the 2nd and 3rd centuries AD and how it continued to survive in this unique cultural landscape in eastern Transylvania.

The TIME BOX pavilions are the product of a fruitful relationship dating back several years. We are already past the delightful and memorable, though sometimes difficult moments of familiarizing ourselves with the surroundings, daydreaming, falling in love, and giving birth to new ideas and visions together. It is hard to decide who is the father, the mother, the grandparent, or the godparent. But we can all gather around the cradle now and start wondering 'just who this child takes after.' We can make a family portrait that we can frame, for a new Museum has been born. A museum that will serve as a frame and help to tell stories about us, about our work and about the Romans. A frame that we can walk into any time, so that from there we will be able to catch a glimpse of a world almost two-thousand years old.

A pavilonok építése 2015. augusztusában
fotó: Vasáros Zsolt

Building of the pavilions in August, 2015
photo by Zsolt Vasáros

Az ásási terület Mikháza határában,
jobbra fent a pavilonok építése / 2015
fotó: Szabó Máté
Pécsi Légirégészeti Téka
50071

The excavation area near Călugăreni, above
right the building site of the pavilions / 2015
Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr. 50071

Régészek és építészek hosszú közös
múltra tekinthetnek vissza ókori épü-
letek és települések feltárása terén.
Az építészek, várostervezők és város-
védők közötti együttműködésnek is
régi hagyománya van, a városkép,
településkép védelme mindig is a
várostervezés részét képezte.

A két szakterület – régészet és
várostervezés – között a szakadék
nagyra tűnhet: a városi szövetben
található műemlék épületekkel szemben
a régészek által kutatott kultúrtörténeti
örökség általában a földfelszín alatt
rejtőzködik, így láthatatlan. Mindennek
ellenére az utóbbi években megnőtt az
igény a régészek és építészek közötti
párbeszéd iránt, amely új irányt kapott,
mióta a régészeti emlékek egyre inkább
a nyilvánosság érdeklődésének látó-
terébe kerültek. Emiatt feltárásuk után
és a bemutatásuk érdekében gyakran
meglévő szövetekbe/szerkezetekbe kell
integrálni őket. Így válnak a település-
tervezés és fejlődés részévé. Azonban
a régészeti örökségek esetében gyakran
– a műemlék épületekkel ellentétben –
nélkülözhetetlen az építészeti beavat-
kozás. A tervezési folyamat során, amely
a régészeti emlékeket a meglévő telepü-
lés-szövetbe integrálni hivatott, az építé-
szek két, a régészek számára kiemelten
fontos szakterületet is érintenek:

1. Egy régészeti emlék bemutatását
célzó szerkezet alapozásakor a talaj
mozgatása során a jelenlévő régészeti
rétegek sérülhetnek. Mindemellett
az idők folyamán a fejlődésnek
köszönhetően a demográfiai
változások, a biztonsági előírások,
az akadálymentes megközelítés és
a tűzvédelem számos új elvárást
támasztanak a településtervezéssel
és településkép védelemmel,
valamint a régészeti bemutatóhelyek
létrehozásával szemben.

2. Egy régészeti emlék meglévő
településképbe integrálása során a
vonzó bemutatás mellett lényegre
törő magyarázatok is szükségesek.
Ezért gyakran a múlt épületeinek
rekonstrukciói építészek által készített
látványtervekkel egészülnek ki. De az

Archaeologists and architects share
a long history in the study of antique
buildings and settlements. Cooperation
between architects, the planners of
urban spaces, and the conservators of
urban monuments also look back on
a long tradition of cooperation; urban
heritage has always been integrated
into town planning.

These two fields – archaeology and
town planning – seem to be far apart
from each other: in contrast to the urban
heritage with historic buildings, the
cultural legacies which archaeologists
deal with are usually not visible above
ground. Nevertheless, the need for
dialogue between archaeologists and
architects has increased in recent
years and found a new direction, since
archaeological legacies have become
more and more a matter of public
interest and often should be integrated
into the structures of edifices after they
have been excavated. Therefore, they
became part of urban planning and
development. But – more than historic
monuments – archaeological legacies
usually require an architectural form of
implementation. By developing ideas to
integrate archaeology into the general
urban setting architects touch primarily
on two aspects which are the particular
concern of archaeologists:

1. When architects build an architectural
setting for an archaeological monument
to incorporate it in a structure, the
ground may well be touched again
and archaeological layers, if there are
any, will be affected. In addition, time
has caused in new developments with
regards to demographic changes,
safety standards, accessibility for the
handicapped, and fire safety. This must
be taken into consideration as part
of the cooperative efforts of urban
planners and archaeologists in the
preservation of urban heritage and the
creation of an attractive environment for
archaeological bequests.

2. With regards to the integration of
archaeological monuments into town
planning, an attractive presentation
including clear explanation is required.

ásatások általában nem adnak választ a terepszint feletti szerkezetekkel kapcsolatos kérdésekre - sokszor csak találgatni lehet. Miközben a régészek hitelességre töreksenek és kerülnek a pontatlan megoldásokat, az építészek építészettörténeti ismereteik birtokában átfogó, teljes képet próbálnak nyújtani.

A régészek és építészek közötti intenzív párbeszéd már a projekt tervezésének megkezdésekor nagyon gyümölcsöző lehet mindkét fél számára. Számos impulzust adhatnak és kaphatnak annak érdekében, hogy a végeredmény a lehető legjobb minőséget képviselje. Napjainkban, amikor a kulturális örökség egyre számottevőbb szerepet kap, mindez különösen fontos. A kultúrtörténet az emberek mentalitásának része, annyiféle, ahányféle gyökere lehet. A különböző indíttatású, növekvő intenzitású migráció idején a kulturális örökség a régészeti emlékekkel egyetemben segíthet a különböző kultúrákban nevelkedett embereknek visszatérni gyökereikhez. Az intenzív kapcsolat építész- és régészhallgatók között egy nemzetközi projekt keretein belül, tapasztalataink szerint oda vezet, hogy mindkét szakma odafigyel a másik szükségleteire és szakterületeire. Hovatovább tiszteletben tart és érzékenyen viszonyul a történelmi emlékekhez.

Therefore, often a reconstruction of the buildings of the past is needed, combined with visualizations done by architects. But usually the excavation cannot answer the questions concerning the aboveground structure. This often remains speculative. While the archaeologist counts on authenticity and tries to avoid imperfect solutions, an architect who can count on his knowledge of aboveground buildings tries to give a complete view.

An intensive dialogue and cooperative effort of architects and archaeologists early on, at the stage of project development, can be very fruitful for both sides in this mission: they give and receive new impulses to improve the outcome, and this leads to high-quality solutions. Nowadays, this has become particularly important, since cultural heritage has begun to play a more and more prominent role. Cultural history is part of people's mentality, which is as diverse as their roots. In times of increased immigration prompted by different motivations, the cultural heritage, including archaeological legacies, can be part of the integration of culturally different people as an act of regaining their roots. The intensive contact among students of architecture and students of archaeology in an international project leads to an awareness of the needs and concerns of both disciplines and, moreover, to respect and careful treatment of different kinds of historical legacies in general.

A római fürdő feltárt romjai és az épülő pavilonok / 2015, fotó: Vasáros Zsolt

The excavated ruins of the Roman bath and the pavilions under construction / 2015 Photo by Zsolt Vasáros

A pavilonok építése a vicus területén,
a fürdő közelében / 2015
fotó: Szabó Máté
Pécsi Légitrégészeti Téka
50094

Building of the pavilions in the vicus,
near to the Roman bath / 2015
Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr 50094

A felavatott pavilonok 2016. május 6-án
 fotó: Gaul Cicelle

The inaugurated pavilions on 6 May, 2016
 photo by Cicelle Gaul

A Miházán 2015-ben megépült kiállítási pavilon-pár csodálatosan szemlélteti, hogy milyen eredményeket lehet elérni fáradhatatlan munkával és összefogással - csupán néhány év leforgása alatt. A két épület három év együttműködésének gyümölcse. 2013-ban indult a „Római Limes mint európai kultúrtáj” elnevezésű ERASMUS IP, amely során német, román és magyar, régész, építész, geofizikus és restaurátor hallgatók és oktatók dolgoztak együtt a hajdani Dacia határát képező erődrendszer egyes elemeinek feltárásán. A Maros Megyei Múzeum által koordinált programban a Humboldt-Universität zu Berlin - Winkelmann intézet, az Universität Köln - Régészeti Intézet, a Fachhochschule Erfurt - Konzerválási és Restaurálási Szakirány, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest - Geofizikai és Úrtudományi Tanszék, a BME Építészmérnöki Kar- Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék, a Pécsi Tudományegyetem - Régészet Tanszék, az Universitatea Petru Maior Târgu-Mureș - Történelem és Nemzetközi Kapcsolatok Intézete vett részt.

Az építészhallgatók számára a négy hetes nyári felmérőtáborok remek lehetőséget nyújtottak szakmagyakorlásuk különböző fázisainak megismeréséhez. A más szakterületekkel való együttműködés szélesítette látókörüket és bővítette ismereteiket. Az ásatási munkákon való részvétel a megismerés, feltárás, megértés és elemzés folyamatokat tették nyilvánvalóvá, amelyek konkrét megtapasztalását a helyi népi építészeti emlékek felmérése és dokumentálása erősítette.

Az együttműködés és a munkák előrehaladtával új igények és tervek is felmerültek, mint például a fellelt emlékek bemutatása, a régészek számára munkahelyek teremtése, az ide vonzott turisták kiszolgálásának megoldása. Mindez úgy, hogy az a meglévő települések szerkezetébe, arculatába, működésébe, jövőbeli terveibe és perspektívájába illeszkedjen. Ezen új feladatoknak a megoldása már az építészeti munka egyik lényegi területére vezette a hallgatókat, a tervezés területére,

The two exhibition pavilions built last year in Calugareni illustrate in a wonderful way the superb results which can be achieved in only a few years through cooperation and hard work. The pair of buildings is the fruit of three years of collaboration. The ERASMUS IP called 'The Roman Limes as European Cultural Landscape' started in 2013. It was coordinated by the Mureș County Museum, the Humboldt Universität of Berlin, the Winkelmann Institute, the University of Cologne, the Institute of Archaeology, the Fachhochschule Erfurt, the Faculty of Civil Engineering and Conservation/Restoration, the Department of Geophysics and Space Science of the Eötvös Loránd University of Budapest, the BME Faculty of Architecture, the Department of Industrial and Agricultural Building Design, the Archaeology Department of the University of Pécs, and the Institute for History and International Relations of the Petru Maior University Târgu-Mureș. Participating students and teachers worked on the excavation of the remains of the Roman Limes of Dacia.

For the students of architecture, the four-week excavation camps represented a great opportunity to learn about the different aspects of their profession-to-be. The exchange with other professional fields expanded their knowledge and horizons. Their participation in the fieldwork enabled them to learn, analyse and understand processes that could be experienced even more deeply at an actual site than in the classroom, and also allowed them to learn how to undertake the survey and documentation of local traditional architectural heritage.

With regards to the development of the collaborative efforts and excavation work, new needs arose, as the possibilities and solutions for the presentation of the archaeological legacies that were discovered, whether workshops for the archaeologists or programs to attract, entertain and inform tourists. And all this should harmonize with the structure, identity, operations, plans and perspectives of the existing town.

ahol a megismerés, elemzés, megértés után a felmerülő kérdésekre közös gondolkodás segítségével születnek új válaszok.

A táborok időkeretein belül erre a fázisra már nem volt lehetőség, így ezt a tanszékünkön egy művészeti TDK szekció keretein belül szerveztük meg. Minden évben három, szorosan a nyári munkák során felmerült tervezési feladat közül választhattak a hallgatók immár harmadik éve.

A pavilonok terve 2013-ban született az ERASMUS IP első évében. A feladat az ásatási területen felállítható ideiglenes kiállítási pavilonokról szólt, hogy érthetővé tegyék az érdeklődők számára a sokszor még értelmezhetetlen feltárásokat. A Sági Gergely tervezte pavilon 2. díjat és tanszéki különdíjat nyert. Az épület akkor még nyitott volt és tölcserként vezette a tekintetet az ásatási helyszínekre. Formája kortárs, szabálytalan, kristályszerű tömeg volt, hagyományos faszerkezete zsindegy burkolatot kapott.

2014-ben a Maros Megyei Múzeum által előteremtett forrásoknak köszönhetően lehetővé vált a pavilonok megvalósítása. A kivitelezhetőség érdekében a terveket tovább kellett fejleszteni, a múzeum most már sokkal pontosabban meghatározott igényeihez lehetett igazítani. Ehhez a tanszékünk biztosította a kereteket, oktatóink támogatásával a táborban részt vett hallgatók bevonásával a tervező dolgozta át a terveket, korrigálta a szerkezetet.

2015 nyarán a pavilonok megépítése a Maros Megyei Múzeum régész munkatársa, Ötvös Koppány irányítása alatt számos lelkes falubeli bevonásával megkezdődött. A szokatlan szerkezet és forma az első „megrökönyödések” után izgalmas kihívássá vált mindenki számára. A tábor résztvevői ikreként emlegették őket, a munkások pedig elkezdtek velük álmodni...

Az építkezés elhúzódott. A pavilonok 2015 őszére készültek el. Avatásukra 2016 májusában került sor.

Az „ikrek” készen állnak a használatra. A kivitelezési folyamatból adódóan nem mindenben tükrözik az eredeti terveket, építészeti álmokat, de az eltérések javukra váltak, sokkal inkább beleszövük őket környezetükbe, felfedezésre váró, megpofoztatott, furcsa formájú pajtákra emlékeztetnek. Felkeltik a figyelmet, csalogatnak, miközben a tájba is illeszkednek.

Az építészeti munka lezárult, minden fázisa megtapasztalhatóvá vált. Köszönet ezért Sági Gergely hallgatóknak a tervezésért, Vasáros Zsolt DLA kollégánknak a konzultációért, Dobai János DLA tanszékvezetőnknek a támogatásért, Pánczél Szilamérnak a Maros Megyei Múzeum régészének a koordinálásért és megvalósítás lehetővé tételéért, Tövissi Zsolt építésznek a tervek honosításáért és a kiviteli tervek elkészítésében nyújtott segítségéért, Ötvös Koppány Bulcsú régésznek a kivitelezés lebonyolításáért, minden váratlan feladat megoldásáért, továbbá az építőknek a kihívások felvállalásáért, és minden hallgatónak, tábor résztvevőnek a lelkesedésért és kíváncsiságért, ami nélkül egy új jövőkép megteremtéséhez a római kövekben tárolt szunnyadó energia nehezebben törhetne a felszínre.

The solutions to these new questions led the students to the next phase of their profession: the planning process. In this step, having studied and understood the problem, architects will find and give the most suitable answers.

The time-frame of the summer fieldwork didn't make it possible to dwell on this phase, so our department created a new artistic section within the Scientific Students Conference to create space for it. This is the third year that students have been able to choose from among three topics strongly connected to the summer camps for their projects.

The plan for the pavilions was created in 2013 in the first year of the ERASMUS IP. A temporary exhibition pavilion was required, which could be placed

between the trenches to explain the nature of the hardly understandable holes in the ground to visitors during the fieldwork. The project created by Gergely Sági won the 2nd prize and the special mention of the department. In this phase, the building was open from one side and led visitors like a cornet in the direction of the important view. The form of a contemporary, irregular crystal shape included a traditional wooden structure and was covered by shingles.

Thanks to the funds provided by the Mures County Museum, the two buildings were completed in 2014. In order for the plans to be implemented, they had to be thoroughly examined and adapted to the specific needs of the museum. Our department gave the frameworks for this job. Our professors provided support and the other students of the summer camp helped in the planning process.

In the summer of 2015, the construction of the pavilions began by the management of Koppány Bulcsú Ötvös, with the collaboration of a couple of workers of the village. At first everyone was astonished by the innovativeness and ambition of the plans, and the unusual form and structure became an interesting challenge for all. The participants in the camp called them the 'twins', and the workers started to have dreams about them.

The works took longer than the summer camp, and so the pavilions were only finished in the autumn. The inauguration ceremony will take place in May, 2016.

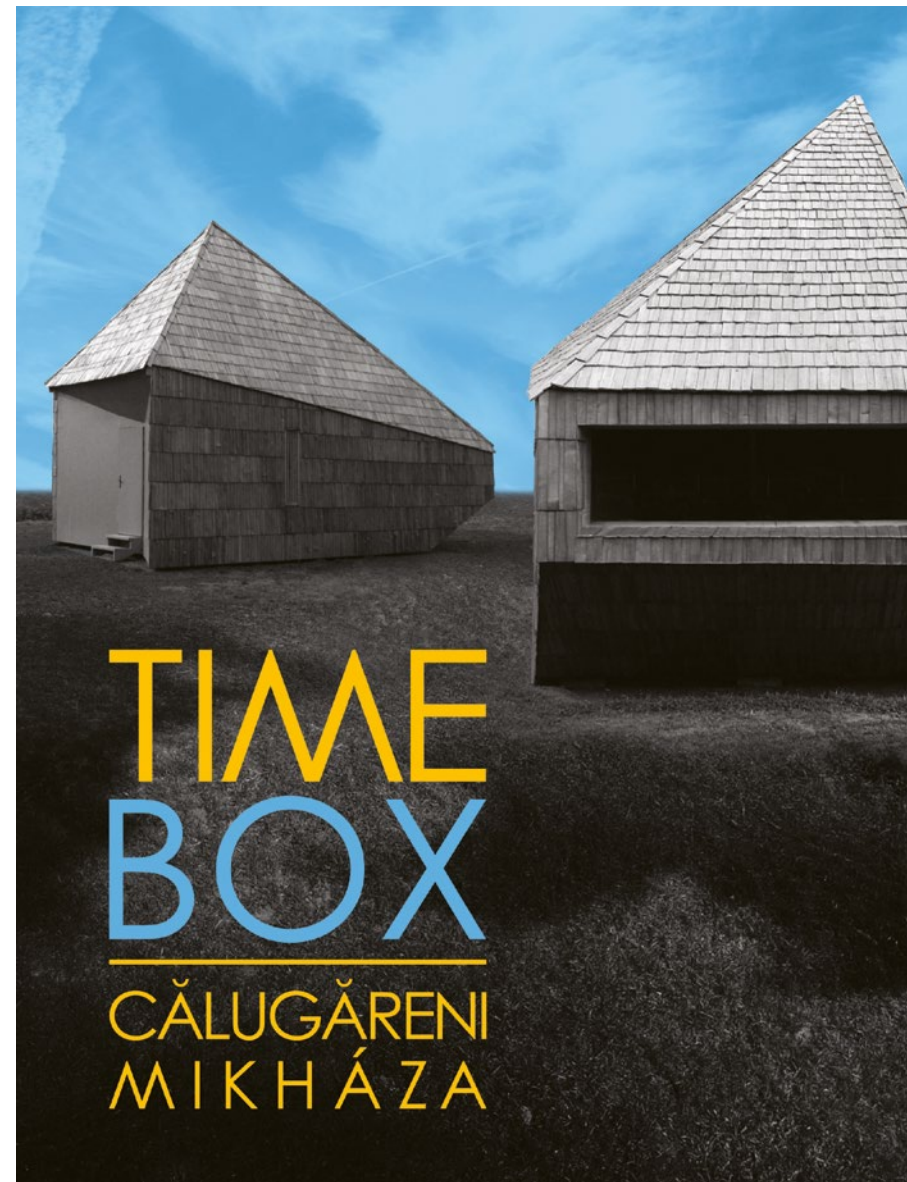
The twins are ready to be used. Because of the building process not every part corresponds to the original plans or architectural visions, but these changes became advantages. Thanks to them, the buildings are even more suited to the surroundings, resembling barns with strange shapes waiting to be discovered. They are interesting signs while one is adapting to the surroundings.

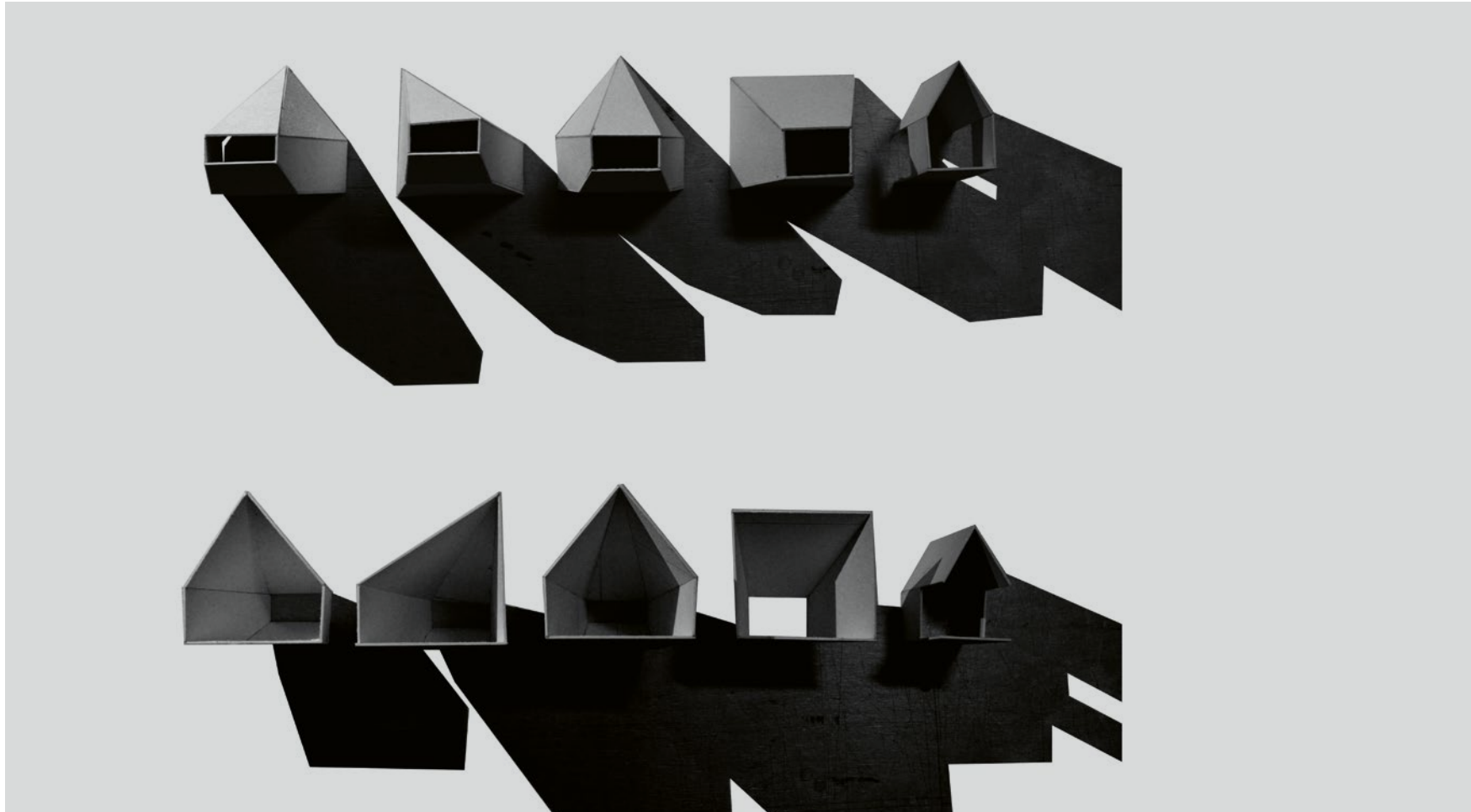
The architect's work has been completed. Each moment of the process

will be remembered for a long time. Thanks are due to Gergely Sági, our ex-student, for the idea, Zsolt Vasáros DLA, our colleague, for his contributions to the organization of the work, János Dobai DLA, head of our department for his support, Szilamér Pánczél, archaeologist of the Mures County Museum for coordination work and the opportunity to transform the vision into a reality, Zsolt Tövissi, the architect for his help in the work of adaptation and the executive plans, Koppány Ötvös Bulcsú, archaeologist also of the Mures County Museum for the management of the construction and for solving every unexpected problem, the workers for accepting the challenge, and all of the students and camp participants for their enthusiasm and curiosity, without which the energy slumbering in the Roman stones could hardly be brought to life to help to create future visions.

A pavilonavatás plakátja,
grafika: Karácsony István

Poster of the inauguration of the pavilions,
design: István Karácsony

Apa lettem. Persze, megosztott ez apaság, hiszen bőven nem egyedül lettem az, és nem kevés segítséggel. Klisés volna azt állítani, hogy a gyerekeimnek tekintem őket. Talán furán is hangzik, pedig jobban belegondolva egészen pontos is a párhuzam.

Az első vonaltól az első szegekig ott lenni és végigcsinálni hihetetlen élmény. Az alkotás és a születés folyamata, ahogy a ház formálódik, növekszik, változik; méretben, megjelenésben, részleteiben, de közben végig ugyanaz marad: az ötlet, az alapok, az alapvető „genetika”.

[Építészeti szempontból is kihívás, és nagy kérdés (és az volt már kint, Mihhazán is), hogy vajon milyen megjelenései lehetnek a kortárs építészetnek egy olyan faluban, ahol az elmúlt 100 évben a legnagyobb építészeti beavatkozás egy-egy nyílászáró csere volt, ahol a helyiek a legmodernebb anyagokból alkotott elképzelése megáll valahol a kék és vörös fémlemez tetőfedésnél, formai elképzeléseik pedig kimerülnek a legalapvetőbb házfornánál. Milyen eszköztárat használhat egy ennyire a tradícióihoz ragaszkodó, mélyen konzervatív falusi környezetben a kortárs építészet? Mik lehetnek a kiinduló pontok? Milyen értékeket mentsünk át, ragadjunk ki, mit őrizzünk meg a mostani állapotokból, amik láthatóan beavatkozás nélkül hamar és örökre eltűnnek? Milyen módon illeszkedhet egy ilyen környezetben valami, ami egy sosem látott új funkciót hordoz, valami, aminek éppen ezért sem gyökerei, sem múltja, sem „természetes helye” nincsen egy ilyen faluban? A helyhez való kapcsolódás itt nem a genius loci rezgéseiből fakadó klisé, ami szép formákat és transzcendens tartalmakat szül, hanem sokkal inkább egy olyan nagyon gyakorlatias igény, ami a pavilonnak a hosszú távú fennmaradását szolgálja: ha úgy tetszik, a kapcsolatteremtés itt a túlélés eszköze. Abban a helyzetben ugyanis, amikor az építmény az év 11 hónapjában (a maradék egy hónap az ásatás ideje) magára hagyva áll a faluszéli kukoricásban, kiszolgáltatva az elemeknek vagy bármilyen más romboló hatásnak, az egyetlen esélye arra, hogy ezt az időszakot túlélje,

I have become a father. Of course, I'm not the only one, I have had plenty of help. It would be a cliché to say I see them as my children. It may be weird as well, however, after better consideration the metaphor is quite accurate.

To be present and actively involved from the first sketches to the last nails is an incredible experience; to be present through the process of design and birth, the way the house gets shape, changes in size, appearance, details yet remains the same in idea, in the basic 'genetics'.

[It is a great challenge in an architectural sense, a great question, whether contemporary architecture can be present in a village in which the largest architectural intervention of the past 100 years has been some change of windows and doors; where the local image of the most modern materials is the red and blue metal rooftops, and the idea of 'form' remains the archetypical shape of the house. What tools does contemporary architecture have in a conservative village so much sticking to traditions? Where could we start? Which values are we reflecting on, saving from current conditions, that are -without intervention- obviously disappearing soon and for ever? How can something fit into this environment, having a function that has never been seen there before, something that has no ancestors, no past, no natural location in the village? Here being in connection with the environment is not a cliché coming from the vibes of 'genius loci', creating nice forms and transcendent content, rather a very practical need that secures the long-lasting future of the pavilion: having a connection here is a means of survival. In a situation where the house is left alone for 11 months of the year (the 12th one being the time of the excavation) in the corn field by the village the only chance for survival is to have an owner. There can only be an owner if locals become owners. If locals can relate to the small constructions by their village, if they are able to accept them, the community is able to look at them as its own and feel responsibility for them – in this case the pavilions can

ha gazdája van. Gazdája pedig akkor lehet, ha a helyiek válnak a gazdájává. Ha a falusiak képesek azonosulni a falujuk határában álló kis építményekkel, képesek azokat befogadni (képleteken és szó szerint), a közösség képes őket a magáénak érezni és felelősséget vállalni értük, akkor a pavilonok valóban túlélhetik azt az időt, amire tervezték. Minden más esetben a sorsuk a pusztulás, az elhanyagolás és a rombolás lesz. Ilyen formán a kapcsolatteremtés nem csak a célja, hanem az egyetlen esélye is a pavilon létezésének.

A pavilon tehát kapcsolat a rom és a szemlélő között, kapcsolat a múlt és a jelen között és így (még ha ez nagyzo-lásnak is tűnhet) bizonyos értelemben kapcsolat a néhai Római Birodalom és a mai Mikháza között is. És voltaképpen ez a legérdekesebb felvetése a pavilonnak, az a gondolatsor, ami végül az összes felmerülő lehetőség közül a leginkább arra ösztönzött, hogy ezt a témát próbáljam az adott keretek között végigjárni és itt valamiféle eredményre jutni. / Budapest, 2013 szeptember.]

Három év telt el a legelső rajz és a megépült, kész állapot között, ez nem olyan rövid idő, mégis olyan gyorsan felnőttek. Persze, szinte rá sem ismerni a legelső skiccek alapján a most a falu határában álló pavilonokra, de az alapok már akkor is egyértelműek voltak és most is azok. Ujra olvasom az első pár mondatot, amit a tervezés legelején leírtam, ami összefoglalt mindent, amit tudtam és amit bele szerettem volna látni és gondolni ezekben a pavilonokba. Most, az elkészültük után azt látom és azt érzem, hogy minden szava ugyanúgy igaz és ennél jobban ma sem tudnám összefoglalni mindazt, ami ebben az egészben számomra a legfontosabb volt.

Persze, anyagi koncepciója is volt a háznak, de az is a fent leírt kapcsolatteremtés szándékának volt alárendelve. A formálást és az anyaghasználatot is részben igyekeztem a környezethez igazítani: bizonyos szemszögből ismerőssé akartam tenni a házat a környezete számára, miközben

mindenképp szerettem volna, hogy az újdonságát és az egyéniségét felvállalva semmire se akarjon hasonlítani és igenis, jel legyen a kukoricásban. Így született sok lépésben a „deformált házikó” forma, de ugyanilyen módon került a szokatlan szituációba az amúgy ismerős zsindely is. A szerkezet kialakítása és anyaghasználatára során az volt a legfontosabb szempont, hogy hangsúlyozottan helyi munkával és helyi anyagokból lehessen kivitelezni.

Az Ikrek megfogantak, megszülettek, felnőttek és most készen állnak a feladatra, amelyre teremtettek. Közben sokan hozzájuk tettek, fejlődtek, csiszolódtak és ezalatt (bár nem szüntek meg a „gyerekeim” lenni) de szép lassan egy kicsit mindenki gyerekei lettek.

Így hozta össze a két pavilon a múltat és a jelent, így mutat a jövő felé, de összehozta a régészetet és az építészetet, a helyieket, a vendégeket, különböző nemzetiségeket, így hozott össze két épület mindannyiunkat és lettek joggal és büszkén a MI Ikreink.

És ezért minden „szülőársamnak” (közülük külön is kiemelten Vasáros Zsoltnak és Gaul Cicellének, Pánczél Szilamérnak és Ötvös Koppányinak, de a többieknek is nem kevésbé) végtelenül hálás vagyok.

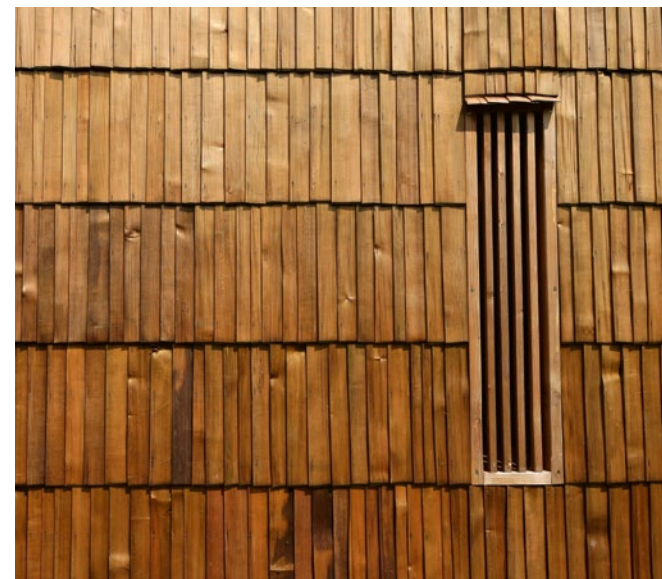
last the time they were constructed for. In any other case their inevitable future is decay and destruction. Considering these having connection is not only a purpose- it's the only chance for the existence of the pavilions.

Thus the pavilion is a connection between the ruins and the observer, past and present and in a sense a connection between the Roman Empire and today's Mikháza as well. And amongst all the most interesting proposition of the pavilion is the chain of ideas that out of all options urged me to dig into this topic and come to some sort of a conclusion. / September, 2013, Budapest]

Three years have passed between the first sketches and the finished construction works. This is not a

short time, yet, they grew up so fast. Naturally, there is hardly any resemblance between the first sketches and the pavilions now standing by the village, however, the basics have been obvious then and are the same now. I have re-read the first couple of sentences that I had put down in the beginning of the design process, that concluded everything that I knew and what I wanted to see and imagine in these pavilions. Now that they are finished I see and feel that every word of those sentences are true and I couldn't say it better even today what has been most important to me in the entire project.

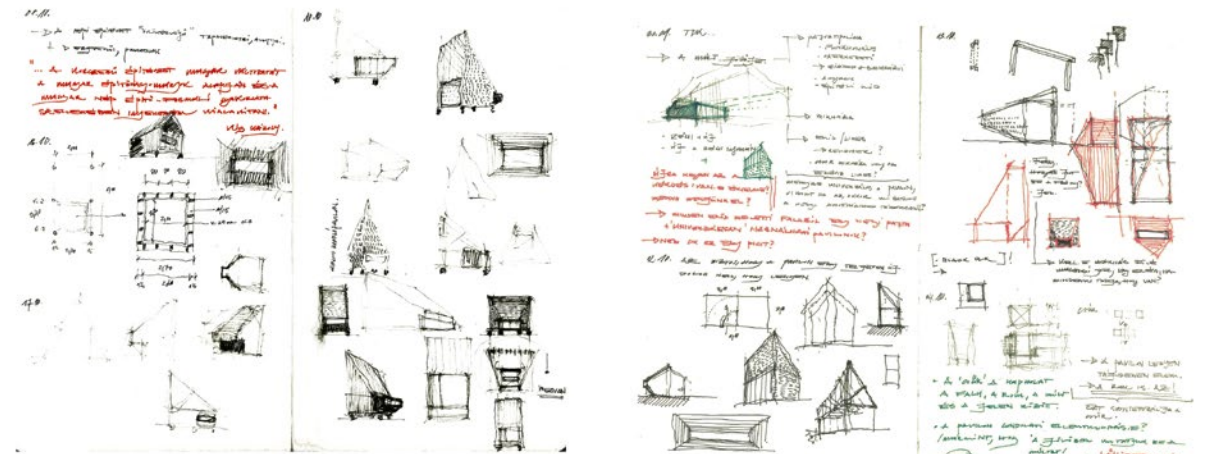
Naturally, there was a material concept of the house, but it has been submitted to the above described intention to create connection. I have tried to partially adjust the shape and the use of materials to the environment: from a point of view I wanted to make them familiar to the surroundings, meanwhile I wanted to emphasize the novelty and identity and didn't want them to look alike anything existing in the environment; I wanted it to be a sign in the cornfield. The 'deformed house' shape was born this way, throughout many steps; and the familiar shingle covering was born this way, too. While designing the structure and defining the used materials the most important factor was to enable local construction, using local materials and local work. The Twins conceived, were born, grew up and now are ready to fulfill the task they were created for. In the process many have contributed to them, they have improved, been burnished, and – though they haven't stopped being my kids – they have become everyone's. Past and present have been connected by the two pavilions this way, showing a direction to the future, connecting archaeology and architecture, locals, guests, nationalities; connecting all of us and becoming proudly and and rightfully OUR Twins. And I'm infinitely grateful for this to my 'co-parents' (amongst them especially Zsolt Vasáros and Cicelle Gaul, Szilamer Panczel and Koppány Ötvös, and the others no less.)

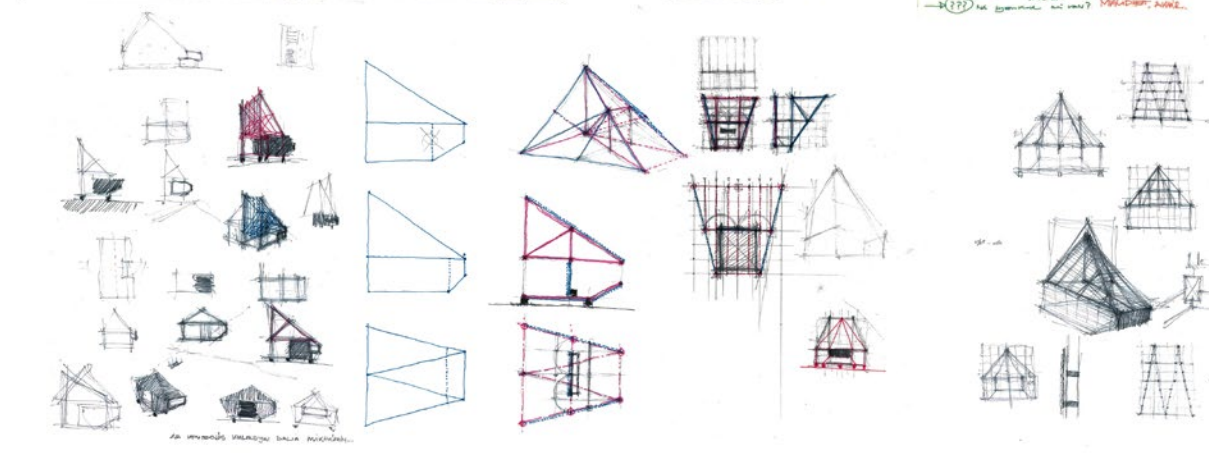
Az Ikrék

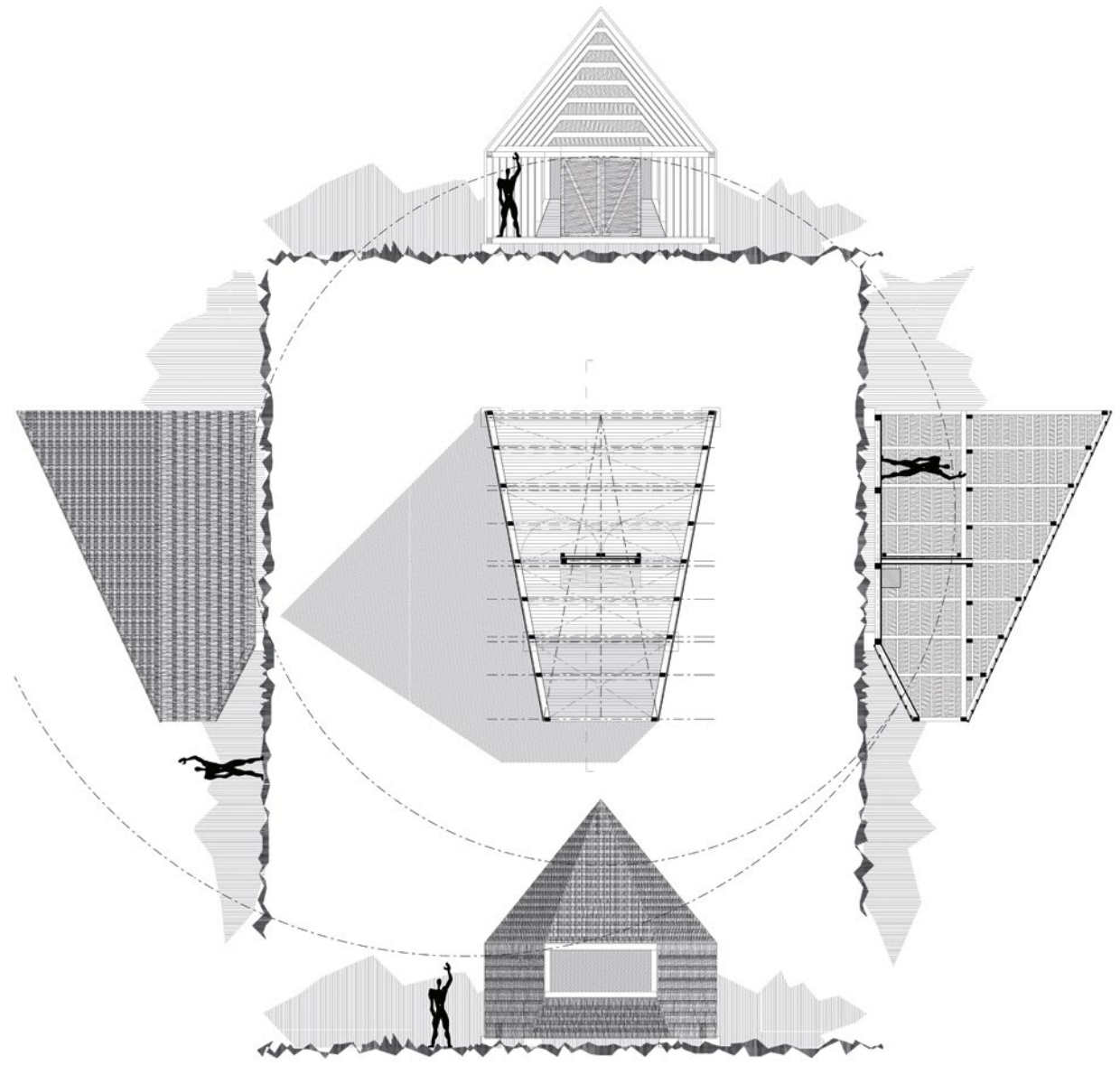
The Twins

A felavatott pavilonok 2016. május 6-án
fotók: Sági Gergely

The inaugurated pavilions on 6 May, 2016
photos by Gergely Sági

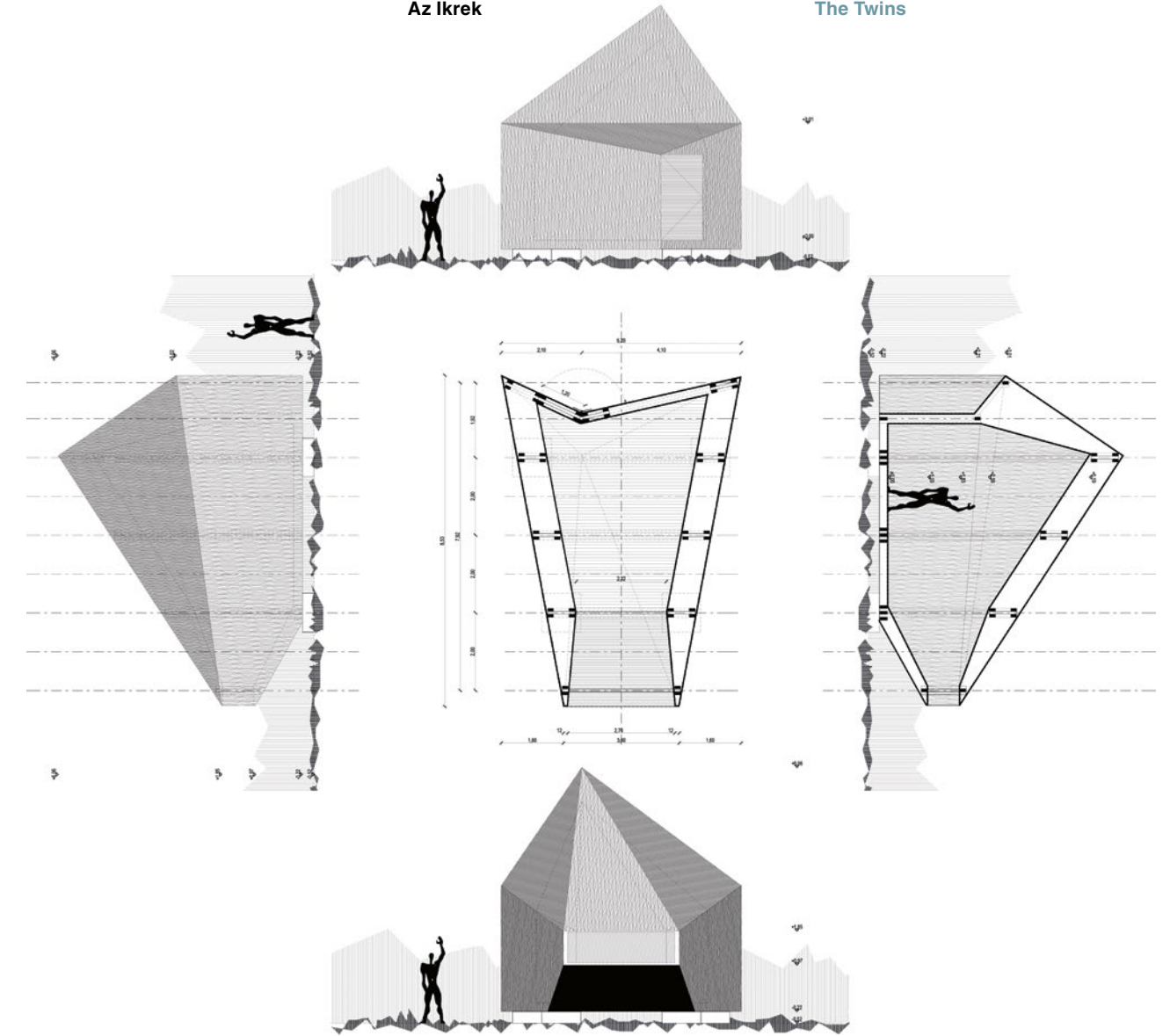

A 2013-as TDK pályázati terve
Sági Gergely rajza

The plan for the student's competition in 2013
drawing by Gergely Sági

Az Ikrék

The Twins

A megvalósult állapot terve
Sági Gergely rajza

The plan of the realized pavilions
drawing by Gergely Sági

A pavilonok építése 2015 augusztusában
fotó: Vasáros Zsolt

Building of the pavilions in August, 2015
Photo by Zsolt Vasáros

Első sorban a második világháború utáni hazai történet szemlélet és ezen nézet propagandisztikus terjesztésének köszönhetően az erdélyi magyar köztudatban gyakorta ellenséges kép él/él a római civilizációról, holott a jelenkori európai értékrend kialakulásában megkerülhetetlen az antik kultúra és hagyomány, amely így minden európai nemzet öröksége.

Mit adtak nekünk a rómaiak? - teszi fel a kérdést a Monty Python társulat a Brian élete című filmben, de kérdezhetnénk azt is, hogy mit adtak Mikházának a rómaiak? A válasz mindkét esetben ugyanaz: a kor technikai és társadalmi vívmányait, illetve azt, hogy e térség először lett egy világbirodalom része és került a történelem reflektorfényébe. Ugyanakkor joggal kérdezhajuk azt is, hogy mit adtunk mi Mikházának? Két pavilont, írhatnám, de úgy érzem, hogy ennél sokkal többet. Megteremtettük a lehetőséget, hogy e közösség megismerje, elfogadja, megszeresse és magáénak érezze az egykori Római Birodalom örökségét anélkül, hogy meghasonulna önmagával.

E két pavilon nem csupán két favázás építmény, hanem kapocs, ami összeköt két teljesen eltérő kort és kultúrát. Új tervezésű épületből, új perspektívából irányítja rá a figyelmet a tér egy régebbi idősíkjára. A pavilon ugyanakkor a helyi közösség alkotó erejének szimbóluma, mindazoké, akik nem csak aktívan részt vettek annak felépítésében, hanem általa elkezdték magukénak vallani az ott fellelhető római örökségét. A csapatunk tagjai mellett elsősorban nekik szeretnék köszönetet mondani, azoknak, akik részt vettek az építkezésben. Nélkülük Mikháza, és egy kicsit Székelyföld is távolabb lenne saját múltjának megértésétől. Köszönöm nektek:

Ambrus Sándor, András Ferencz, Antal János, Balla István, Balla Lehel, Balla Zsigmond, Balla Zsolt, Bálint József, Csiki Botond, Dósa Szilárd, Kacsó Szilárd, Lackó Nándor, László Regő, Moldován Norbert, Siklódi Botond, Siklódi László, Szabó József, Szász Hunor, Szilveszter Zsolt.

Due to the local post-World War approach to history and its propaganda, the Transylvanian Hungarian community often has a hostile image of the Roman civilization, even though in the formation of contemporary European values the culture and traditions of Antiquity are present and thus represent the shared heritage of all European nations.

What did the Romans give us? – asks the Monty Python comedy group in their movie The Life of Brian, but one could also ask what the Romans gave Călugăreni. The answer, in both cases, is the same: the technical and social achievements of the period, and the fact that this region became for the first time part of an Empire and thus ended up in the spotlight of history. At the same time, one can rightly ask what we gave Călugăreni. I could give a hasty answer: two pavilions. But I feel that we gave much more than this, since we created the opportunity for the local community to come to know, accept, love and embrace the heritage of the former Roman Empire without the need to assimilate.

These two pavilions are not only two half-timbered constructions, they are also a link which connects two totally different cultures and periods. They direct the attention of the viewer to an older timeline of the area from the perspective of a newly designed building, i.e. an entirely new perspective. However, the pavilion is also a symbol of the creative power of the local community, of all those who not only actively participated but also, through it, began to embrace the existing Roman heritage. Besides the members of our team, I would like to thank those who actively participated in the constructions, without which Călugăreni and a bit of the Sekler Land as well would be more distant from its own past. Please accept my most sincere thanks!

Sándor Ambrus, Ferencz András, János Antal, István Balla, Lehel Balla, Zsigmond Balla, Zsolt Balla, József Bálint, Botond Csiki, Szilárd Dósa, Szilárd Kacsó, Nándor Lackó, Regő László, Norbert Moldován, Botond Siklódi, László Siklódi, József Szabó, Hunor Szász, Zsolt Szilveszter.

A pavilonok építése a 2015 augusztusában
fotók: Gaul Cicelle

Building of the pavilions in August, 2015
Photos by Cicelle Gaul

Tompa tető / 2014
fotó: Szabó Máté
Pécsi Légitérítéstechnikai Téma
49637

Tompa Hill / 2014
Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr 49637

Jelek a tájban:
védművek a Tompa-tetőn

Signs in the landscape:
Strategic defenses on Tompa Peak

A Görgényi-havasok keleti oldala mentén számos őrtorony biztosította a római időkben Dacia tartomány határának nyugalmát, amelyek általában a hegygerincek völgybe nyúló magaslatain álltak. Ezekre a helyszínekre manapság meredek erdei utak vezetnek, kizárólag gyalogosan lehet ide eljutni. A Tompa-tető alatti plató azért érdemel külön figyelmet, mivel itt egymás mellett két római kori torony maradványa is megtalálható, a még fából készült korábbi, és a valószínűleg később megépített kőfalú torony. A római időkben a toronyok környezete csupasz volt, mostanra az erdő körbenőtte a helyszínt, de nem kizárt, hogy a legelők bővítése érdekében ismét lekopasztják és óriási bükkökkel pöttyözött legelő lehet itt újra. A toronyok rekonstrukciójához nem áll rendelkezésre elég adat. A libánfalvi torony esetében annak feltárásakor arra következtettek, hogy 3 szintes faszerkezetű, földszáncal körülvett épület lehetett.

A Tompa-tető kb. 50 méterrel magasabbban, 5 perc kaptatóra fekszik ugyan ezen a gerincen, innen belátható az egész medence a Gyulai-havasokig. A magaslati legelőkön a gyakorlott szemnek kivehetőek a I. Világháború harci állásainak árkai is. Az általában egyenes szakaszokból álló sávokat U alakú formák szakították meg. A katonák a Görgényi-havasok irányából várhatták az ellenséget.

A légitérítételek alapján megállapítható, hogy mind a római, mind az I. Világháború védvonalainál a terepet és a domborzati adottságokat hasonlóan használták ki és/vagy fel, azonos stratégiai vonalak mentén húzódnak – hol teljes átfedésben, hol párhuzamosan, másutt szoros közelségben.

Milyen módszerekkel lehet ilyen különleges helyzetben bemutatni mindkét korszak emlékeit: a római (ami rögtön két külön periódus) és az I. Világháború idejéből származót? Milyen építészeti és egyéb eszközökkel lehet őket megjelölni, megidézni, egymással kapcsolatba hozni? Hogyan lehet felhívni a figyelmet párhuzamos helyzetükre, kapcsolatukra? Mi a megfelelő viselkedés ilyen esetben?

On the eastern sides of the Görgényi Mountains, a series of towers once stood guard over the border of Dacia, a province of the Roman Empire. Usually, these towers stood on parts of the mountain ridges that extended into the valleys. Today, steep forest paths lead to the sites of the towers, and one can only approach these sites on foot. The plateau at the foot of Tompa Peak is particularly interesting as a site because here one finds the ruins of two Roman towers side by side, one that was made out of wood and a stone tower that was probably built later. In Roman times, the area around the towers was bare. Today, it has been taken over by the forest, though the trees might be cut in order to create grazing pastures and the area may again become grazing land dotted with enormous beech trees. We do not have enough information about the original towers to reconstruct them. In the case of the tower of the village of Ibănești, when the tower was excavated the conclusion was reached that in all likelihood it was a three-story edifice built of wood and surrounded by ramparts.

Tompa Peak is about 50 meters higher on the same ridge, about a five minute walk up. From the peak, one can see the entire basin, which extends to the edges of the Gyulai Mountains. An experienced eye can discern the trenches where battles were fought in World War I. The rows of trenches, which in general consisted of straight lines, are broken by U-shaped formations.

As aerial photographs reveal, the Roman defensive lines and the defensive lines that were used in World War I made similar use of the terrain. They essentially seem to suggest the same basic strategy of defense, sometimes running parallel to one another and sometimes overlapping completely.

How could one present the remains and ruins of these two very different episodes of history? What kinds of architectural and other kinds of tools could one use to conjure the two eras and even present ways in which they involved similar concerns? How can we call people's attention to the parallels? What might be an appropriate approach?

szerzők
Holecz Máté, Koch Mórió Péter
1. díj
XXXIII. OTDK - I. helyezett
konzulens
Balázs Mihály DLA

authors
Máté Holecz, Mórió Péter Koch
1st Prize
XXXIII. OTDK* - Ist Place
consultant
Mihály Balázs DLA

Rétegződés

Stratification

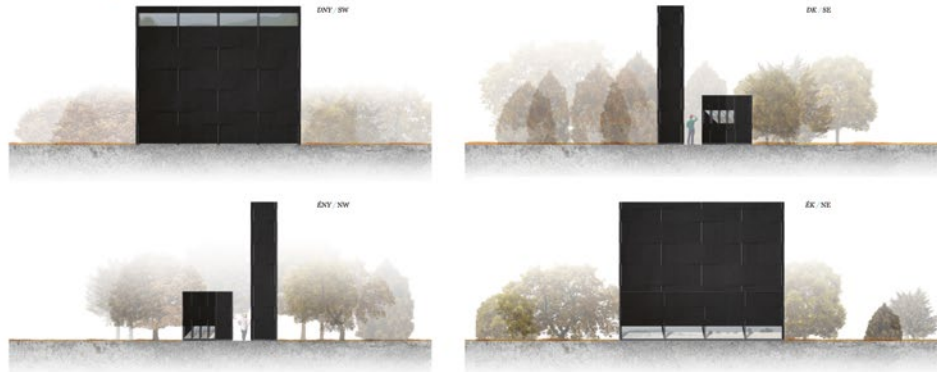

A Tompa tető csúcsára tervezett épületünk feladata kettős. Egyrészt a római őrtornyok és első világháborús lövészárkok hangulatát hivatott érzékeltetni, másrészt pontosan megjelöli azok helyét a tájban, így az avatatlan szemek is felfedezhetik őket. Az építmény tulajdonképpen két nagyméretű periszkóp, amely a nézőpontváltás játékaival kelti fel a kíváncsiságot. Működésének elve, hogy a tükrök segítségével egy szintre hozunk két nézőpontot is. A magasabbik a római őrtornyok helyére irányítja a szemet - pontos helyét a tükörrre tett jellel mutatjuk meg-, továbbá a toronyból való kitekintés hatását kelti, jöllehet a talajon állunk. Az alacsonyabbik elem a lövészárkokat imitálja egy fordított periszkóppal, hasonlóan megjelölve azok vonalát. Kilépve a falak közül, a romok keresésére indulhatunk, vagy végigsétálhatunk a lövészárkok feltöltődött gödrei fölött. Az ember a két test közé belépve egyszerre tapasztalhatja meg a biztonság érzését, melyet ezek a védművek adtak, ugyanakkor a szűkülő folyosóval a katonák kényszerű „bezártságából” eredő nyomasztó hangulatot érzékelhetjük. Az építmény maga jelszerű, monolit hatást keltő egyszerű, letisztult forma, nem próbál a tájba olvadni, de nem is uralja azt. Ezt segíti a ponyva borítás, mely mozgalmasságával élő, délábászerű hatást kelt. Mindkét építményt acél szerkezetű, több irányban merevített keretek alkotják. A ponyva borítást kosárszerű fonással rögzítik. Elhelyezésénél fontos szempont volt, hogy mindkét maradványra rálássunk. Mivel ezek a Tompa-tető két átellenes lejtőjén találhatóak, így a csúcs volt a legmegfelelőbb hely, továbbá így messziről is észrevehető jellé válik a tájban.

Our edifice, which was designed to be on the top of Tompa Peak, has a dual role. On the one hand, it represents the atmosphere of Roman watchtowers and World War I trenches. On the other, it accurately designates their locations in the scenery. Thus, inexperienced eyes may be able to spot them as well. The structure itself is in fact composed of two large periscopes that pique one's curiosity by their play with points of view. Its modus operandi is taking two points of view to an equal level with the aid of mirrors. The taller one steers one's eyes in the direction of the Roman watchtowers. The shorter one imitates the trenches and signals where they lie with an inverted periscope. Stepping out of the walls, one may be in the search of ruins or places to stroll along the covered pits of the trenches. Upon entering the room in between the two walls, one may experience a sense of security that had been once given by these sites, which were intended to provide protection, together with the gloomy feel of the 'landlocked' servicemen due to the tapering corridor. The structure itself creates a monolithic impression with its unobtrusive and uncomplicated design, attempting neither to merge into the landscape nor to overcome it. This is obtained by the aid of a tarpaulin cover that creates a mirage-like effect with its motion-sequence. Both structures have steel chassis composed of frames braced in various directions. The tarpaulin cover is fastened by basketwork-like splicing. In the process of considering how to accommodate the edifice, one important consideration was that one would be able to see one of the remains. Since they are found on the opposite slopes of Tompa Peak, the most suitable location was the top itself. In addition, this makes it an emblem that is easy to spot in the landscape from afar.

* OTDK - National Scientific Students' Associations Conference

Homlokzatok / Facades M=1:100

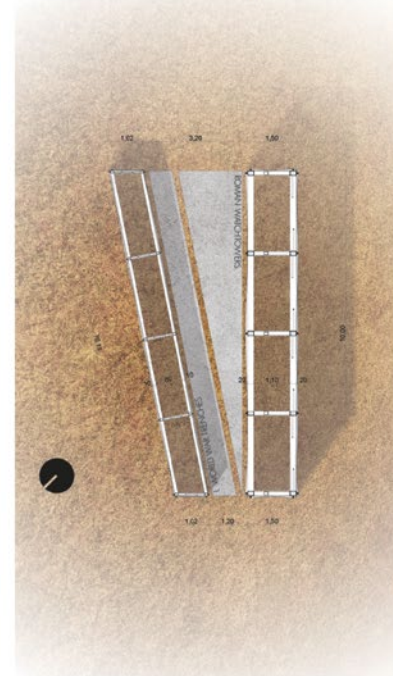
Perspektíva / Perspective

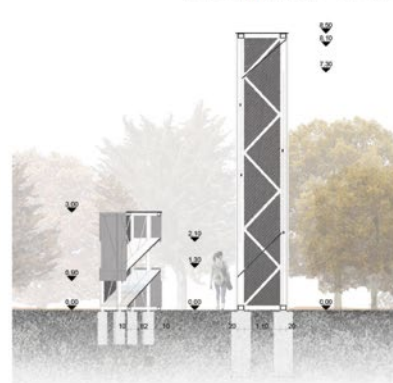
Skiccek / Sketches

Alaprajz / Plan M=1:50

Metszet / Section M=1:50

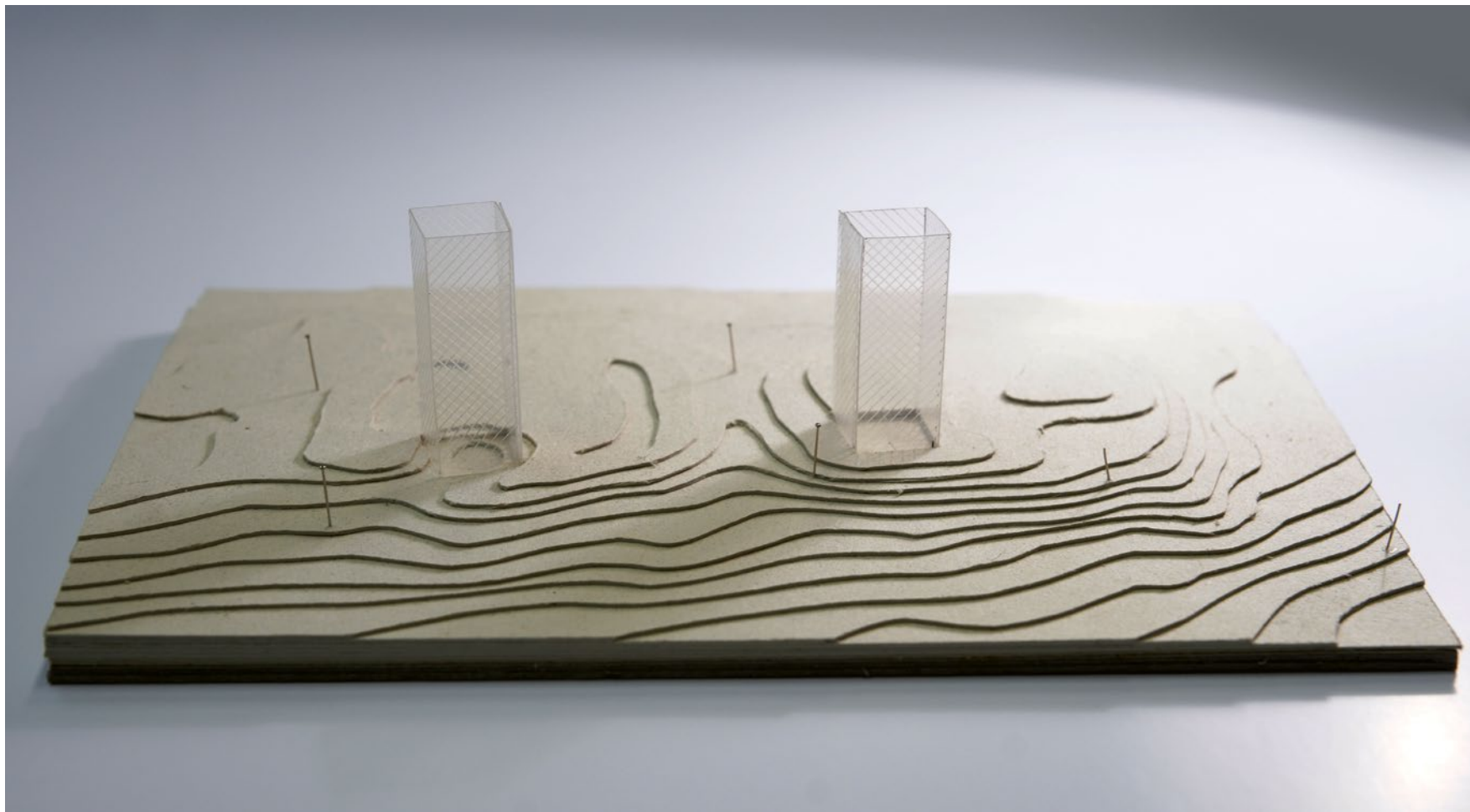

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

szerező
Incze Ádám
2. díj
konzulens
Gaul Cicelle DLA

author
Ádám Incze
2nd Prize
consultant
Cicelle Gaul DLA

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

Emlék-jel

Memory-sign

Hogyan lehet bemutatni két, egymástól nagyon kis távolságra található, hasonló funkcióval bíró, mégis teljesen ellentétes téri megjelenésű történelmi emléket egy közös elem használatával?

A közös bemutatásra egy olyan elem szükséges, amely nem akar sem tornyot, sem árkot megidézni térbeli formálásával. Más megoldás szükséges, például a mai kor által nyújtott informatikai eszközök, mobiltelefonos alkalmazások segítségével. Az „emlék-jel” ötvözi a hagyományos, helyhez kötött túraútvonal-jelöléseket egy innovatív, univerzális, helyfüggetlen információs rendszerrel egy, a jelölőben elhelyezett NFC chip segítségével. Az NFC technológia lényege az érintésen keresztül történő adat-átvitelben rejlik. Ezzel megoldható az, hogy bizonyos információkhoz csak akkor juthatunk, ha egy bizonyos jelet meglátogatuk. Az NFC chip segítségével sokkal átfogóbb információ-szolgáltatásra van lehetőség, mint egy hagyományos tájékoztató tábla esetében.

A mobilalkalmazás képes bemutatni a tornyokat, lövészárkokat a lehető legpontosabban az Augmented Reality (kiterjesztett valóság) segítségével. Lényege, hogy a telefon kameráján keresztül látható képre valós időben képes egy réteget rávetíteni, ezzel megmutatva az emlékeket, egyúttal olyan interaktív megismerést is lehetővé tesz, amely amúgy csak visszaépítéssel lehetne megoldható. Azonban az eltelt idő lenyomata szintén olyan fontos és érdekes lehet, mint az eredeti állapot.

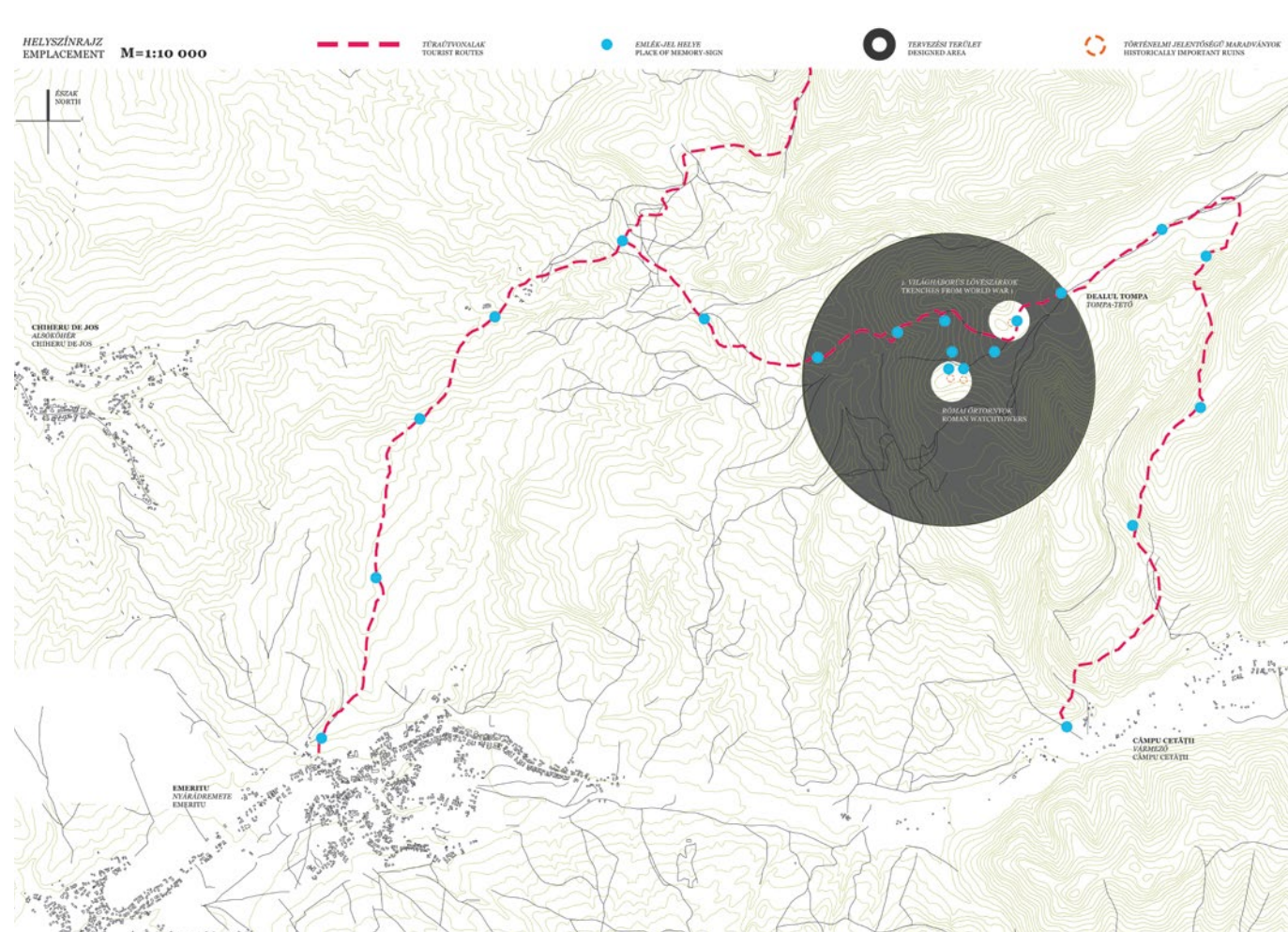
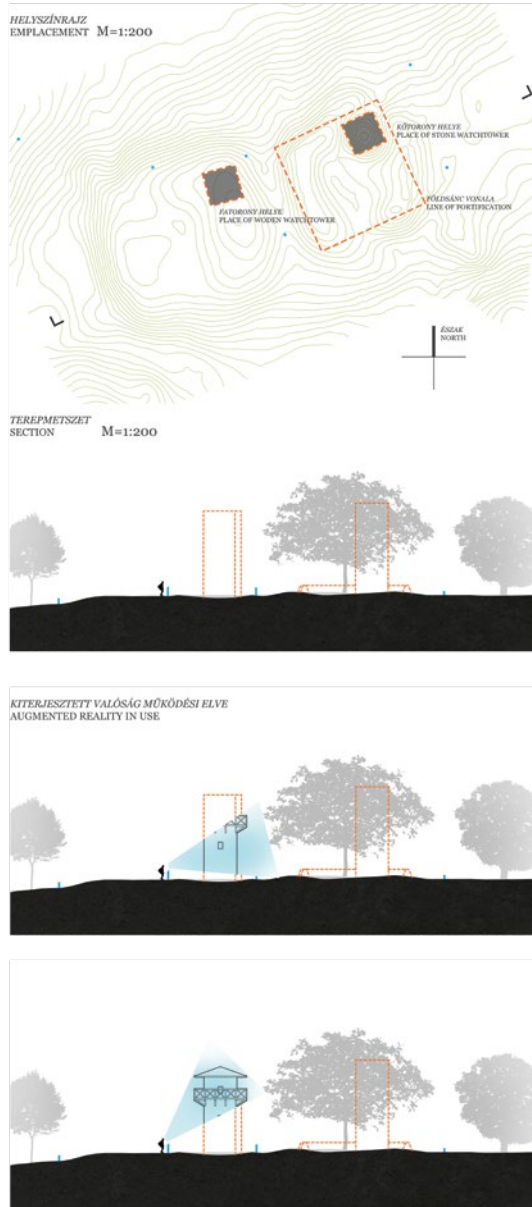
A jel más túraútvonalon, történelmi emléknél is alkalmazható. Formáját tekintve egy földből kiálló beton oszlop, amely öntőformáját egy kör keresztmetszetű acél cső adja. Minden egyes elembe egy NFC chipet helyeznek a beton felszínétől maximum 1 centiméteres mélységben. A beton színét a rómaiak által használt különböző ásványi eredetű pigmentek adják, így differenciálva az útvonalakat, helyeket.

How can we present two very different ruins with one single concept that connects them?

Memory-sign suggests a solution that is neither a rebuilt watchtower nor a trench, but a perspective from which we present these historically important objects to the public. The way to do this will involve a smartphone application combined with high-end technology built in the units. The concept of memory-sign combines traditional, universal hiking-route signs with location dependent information through an NFC chip built into each unit. NFC (Near Field Communications) refers to data transmission through the touch of a built-in chip with your smartphone. This technology allows the information to appear only in the application, when requested. Compared to a traditional info panel, this solution grants a much more efficient means of presenting the sites to the public.

The smartphone application can be used to explore the watchtowers and the trenches located on Tompa Peak with the help of Augmented Reality (AR). Augmented Reality appears as a new layer of information on the camera's picture in real-time. This creates an interactive way of exploring the historical remains, which could usually only be achieved if the original structures were to be rebuilt. Furthermore, the imprint of the time that has passed can be as interesting as the original form.

Due to their simplicity, the signs can be used on other routes too. They appear as a circular concrete column growing from the landscape in a steel tube, which is used as a shell for the sign and will also serve as the casting. There is one NFC chip in each unit, at most 1 centimeter from the surface of the concrete. The different routes need unique identification, which can be accomplished by colouring the concrete with pigments used by the Romans.

szervezők
 Kristóf Dóra, Novák Sándor
 Tanszéki különdíj
 konzulens
 Gaul Cicelle DLA

authors
 Dóra Kristóf, Sándor Novák
 Special Mention of the department
 consultant
 Cicelle Gaul DLA

Korlánc

Time-chain

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

Helyszín-Gondolat

Az Erdélyben található Görgényi-Havasok keleti részén fekvő Tompa-tető két különböző kor emlékének ad helyet, más korból, más eszközökkel, más funkciókkal az egyébként érintetlen környezetben. Kissé közhelyes gondolat, hogy ilyen esetben elkerülendő egy nagy beavatkozás, és lehetőség szerint megtartandó a természetes állapot - mi is így gondolkodunk magunkról a lelőhelyekről. Nem is szeretnénk versenyre kelní a tudatlan szem számára így is nehezen felfedezhető emlékekkel. Ezért és más okból is a kettő kapcsolatára helyeztük a hangsúlyt.

Koncepció

Célunk az volt, hogy a két helyszínt összekötő szakaszra olyan alkotást hozunk létre, amely visszaadja a környezet pulzálását, az állandóan változó hangulatot, a hely fontosságát és a két végpont térbeli ellentétét. A rendszer mindkét vége különböző módon nyer lezárást az eltérő helyzetből következően.

Az így megalkotott rendszerünk három részre bontható: egy célkeresztre, a felbomló kapuk rendszerére és a tornyok erdejére.

Az összes elem közös modulok segítségével épül, 3-4-5 méter hosszúságú 10/10 fagerendákból, mely anyagának öregítésével, a felület „szenesítésével” másfajta hangulatot kölcsönözhetünk az egyes részeknek. Például a szenesített célkereszt visszahozza a háborús idők érzetét; míg a tornyoknál megmaradt nyers anyag elidegenít, ezáltal is jobban a jelölendő részre irányítja a tekintetet, mintsem önmagára.

Site - Thoughts

The Tompa Peak, which is located in Transylvania at the eastern part of the Gurghiu Mountains, is the site of two historical monuments from two different eras. Different ages, similar intentions with different faces, yet in the same natural environment. It's a cliché that in these situations the less interference, the better. However, we also started to think about the situation in this way because people with no knowledge of the site won't even realize that the ruins are there. We put emphasis on the connection between the two sites.

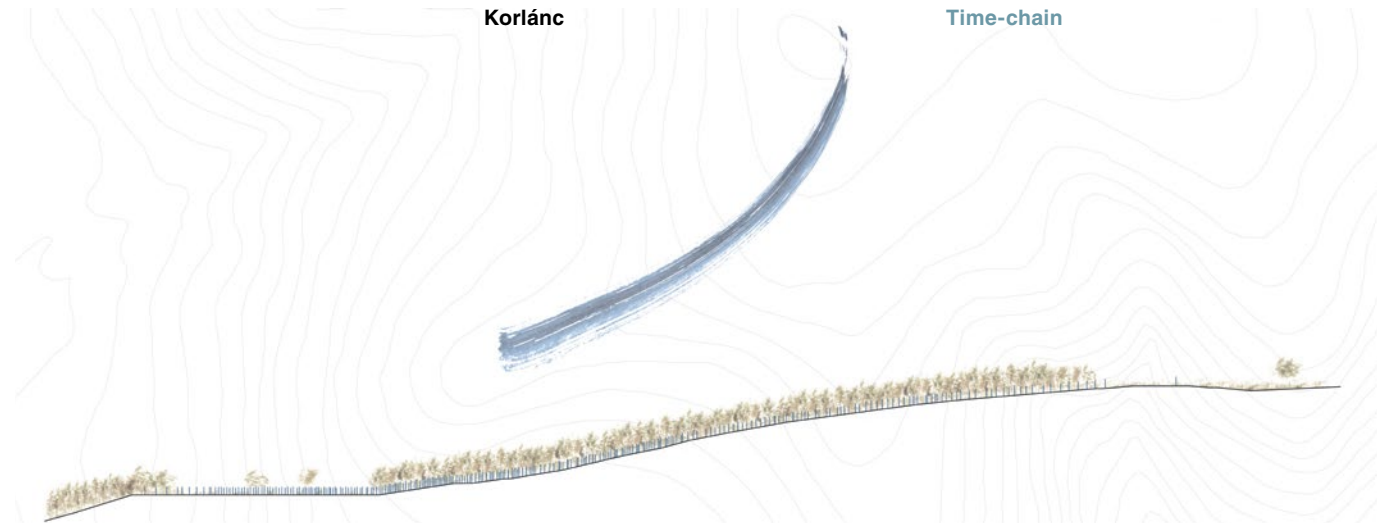
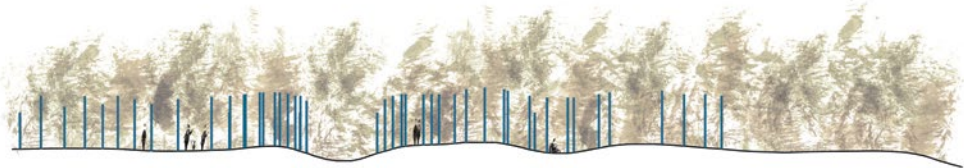
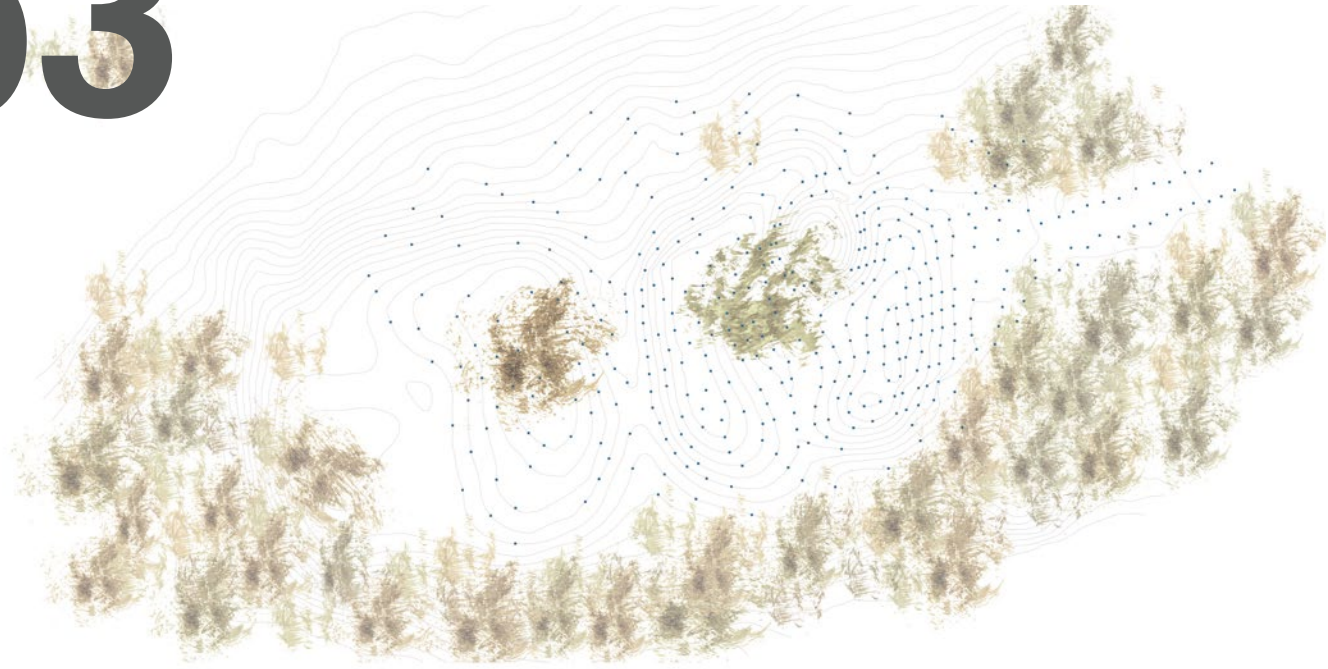
Concept

We tried to express in our work the pulse of the surrounding environment and the ever-changing mood through the walk between the towers and the trench. The road we made shows the difference in the spatial situations at the end points and enables a transition which dissolves the tension.

The three main parts of the project are the crosshairs, the system of the dissolving gates, and the forest of the towers.

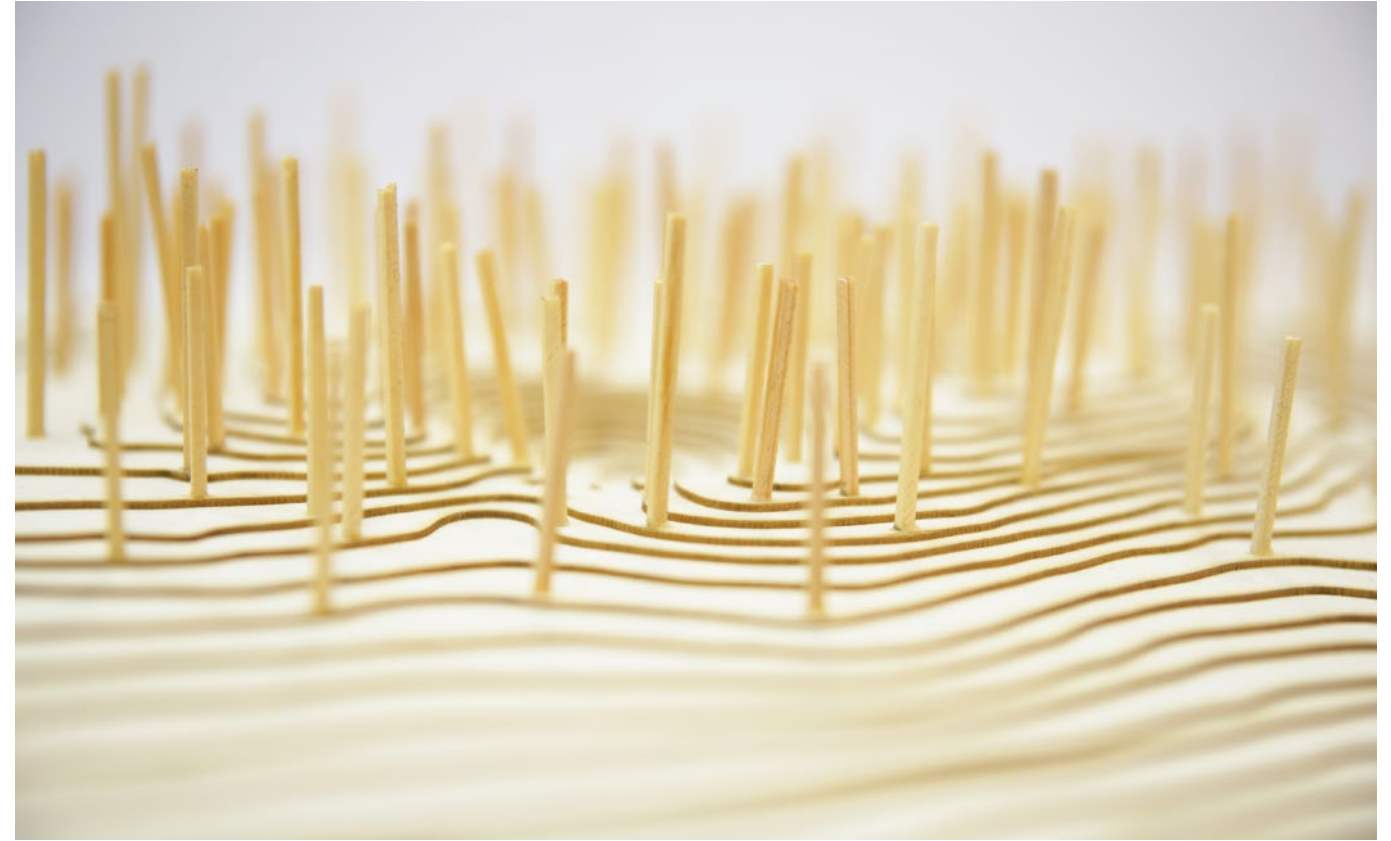
Everything was designed in a module system built out of wooden beams of 3, 4, or 5 meters in length and 10/10 cm across. By aging or searing the surface of this material, we have made the different moods of the sites visible. The burnt 'crosshairs' bring back memories of the war, while the raw wood at the Roman towers focuses the viewers' attention on the marked spot.

03

Korlanc

Time-chain

szervezők
Tibai Vivien Friderika, Gál József Ferenc
Stürmer díj
konzulensek
Gaul Cicelle DLA, Vasáros Zsolt DLA

authors
Vivien Friderika Tibai, József Ferenc Gál
Stürmer Prize
consultants
Cicelle Gaul DLA, Zsolt Vasáros DLA

Ráncok a Tájban

Wrinkles in the Land

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

Különleges túraútvonal húzódik a Maros megyei Nyárádremete és Vármező falvaktól északra. Szemet gyönyörködtet, testileg-lelkileg feltölt az erdélyi táj. Már önmagában is egy kis csoda ez a túraútvonal, azonban ennél sokkal-sokkal többet nyújt(hat). Évszázadok történelmi nyomait viselik magukon a hegyoldalak, bércek. Ha követjük az erdei ösvényt, rábukkanunk a római őrtornyokra, melyek valaha a limes fontos alkotóelemei voltak, de az első világháború hadszíntere sem tűnt el nyomtalanul, a front sáncai ott kígyóznak a Tompa tető kopasz oldalában.

Ezek a történelmi nyomok, mint ráncok a vén hegy orcáján őrzik azt a sok-sok emléket, melyet most vagyunk hivatottak megmutatni.

Koncepciónk kettős céllal született: egységes arculatot és megfelelő tájékozódást biztosító jelzésrendszert illesztünk a tájba, mely végigvezet a túraútvonalon, felfedi, és összekapcsolja a rejtőzködő történelmi emlékeket, útelágazódásokban irányt mutat, és pihenést is biztosít a forrásoknál.

A torony magasba emel és kilátást nyújt, a sánc a földbe visz le, s láthatatlanságot biztosít.

Ez az ellentét fogott meg bennünket a forma kiválasztásánál. Kilátó helyett a tornyok szemlélésére és a tűnődésre hívó, „pozitív” formát terveztünk, mely elemel a földtől. A sáncok esetében pedig a terepszint alá, a legépebben megmaradt sánc kígyózó árkába vezet le minket a tervezett kubatúra.

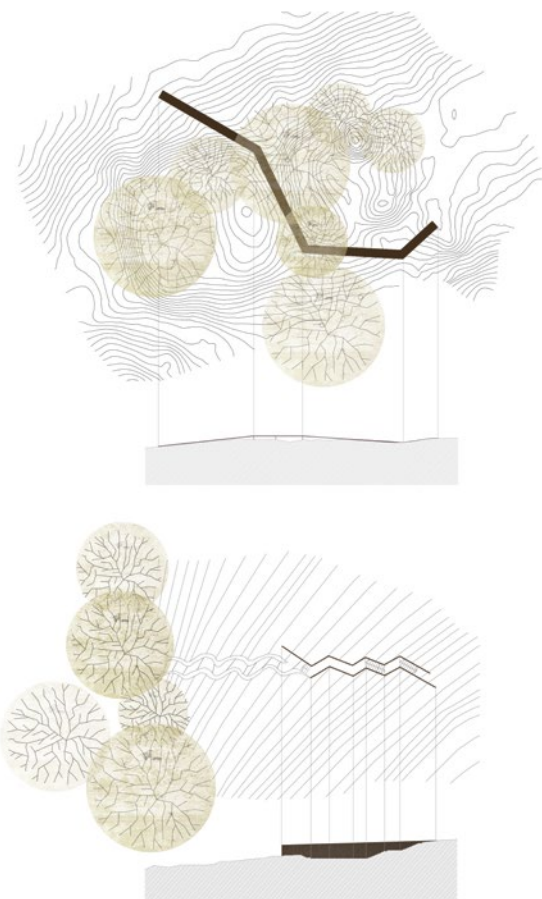
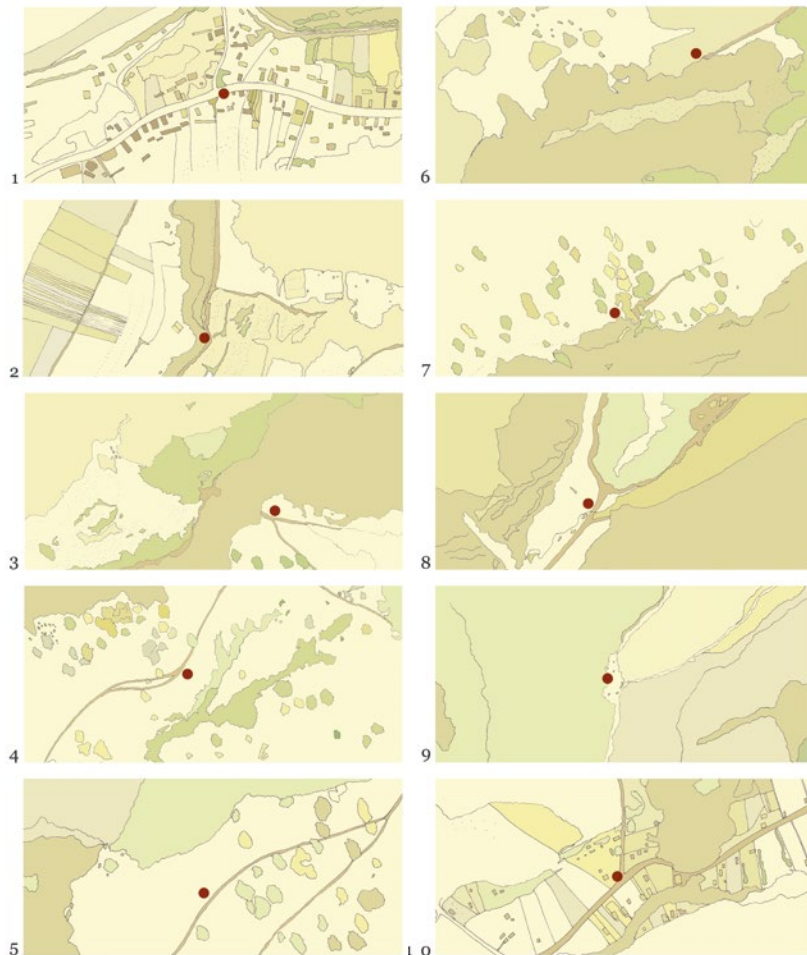
A very special hiking trail stretches just north from Nyárádremete and Vármező villages in Maros County. The Transylvanian landscape is lovely, a place of recreation for both body and soul. This hiking trail is a little marvel of its own, as it presents much more than just natural beauties. The mountainsides and peaks bear the footprints of many centuries of history. Following the forest trail, the eye finds the ruins of watchtowers from the Roman Age, which were once important elements of the limes. Looking further, one espies zig-zagging World War I trenches: overgrown with grass, they are still visible on the Tompa Peak.

These historical marks, like wrinkles on the old mountains' face, are the narrative of the many historical events which we present.

Our concept came to life with a dual purpose: to install a pathfinding sign-system that provides the hiker on the trail with proper means of orientation and also gives a unified image to the path. This system not only walks us down the trail, it also reveals the historical monuments and connects them with one another, offering rest at springs and inviting us to a travel in time for a moment.

The tower lifts us up aloft and offers a great view. The trenches take us underground and offer invisibility.

This contradiction was the initial thought that gave us the idea of the shape. Instead of building a lookout tower, we designed a 'positive' shape slightly levitating above the ground, inviting us to examine the ruins of the watchtower and letting us think of past and future. As for the trenches, we designed a 'negative' shape that leads us below ground level right in the middle of the most well-preserved zig-zagging trench.

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

**Időgépek: római emlékek
a kastélykertben**

Reconstruction and parallel-exhibition

Marosvécs, Mikháza, Sóvárád és Énlaka a római kori határőrség egykori erődláncának elemei. Idén Marosvécs is szerepel a TDK-ra ajánlott programjaink között. Míg Mikházán a település alig néhány háza, Sóvárádon a falu magja, addig itt a Kemény-kastély egy része épült rá a hajdani római erőd egyik kapujára. Az államosítás előtti utolsó tulajdonos, Kemény János alapította a romániai magyar írókból és költőkből álló Helikon közösséget, amely évente egyszer a kastélyban vendégeskedett. Kemény János sírja az egykori angolkertből megmaradt tölgyfák alatt található, a Kós Károly által tervezett Helikon emlékasztal mellett, Wass Albert sírja közelében.

A kastélyban 2014-ig elmeógyógyintézet működött, az örökösök ezután kapták vissza a lelakott épületet, amely azóta látogatható, de felújításra, hasznosításra vár. A betegeket a kastély szomszédságában, a vicus területére épített új épületekbe költöztették, ezekhez új utat vezettek, elvágvá egymástól a kastélyt és a hozzá tartozó gyümölcsöst, amely a hajdani római falu helyén található.

Ebben a helyzetben egyelőre nem látszik esély régészeti park kialakítására, ugyanakkor a Maros Megyei Múzeum szeretné itt is felhívni a látogatók figyelmét a felszín alatt megbúvó emlékekre és megidézni a rómaiak világát. Olyan megoldásokat várunk, akár ideiglenes jellegű épületek / építmények formájában is, amelyek a gyümölcsösben, a kastélyban vagy annak kertjében, környezetében megjelenítik a hajdani római világot és egyúttal össze is kötik a széttagolt helyszíneket.

Brâncovenesti, Călugăreni, Sărăteni and Inlăceni were once parts of the chain of fortifications along the eastern border of the Roman Empire. This year, Marosvécs is among the places that have been suggested as a site for an excursion for the members of the Scientific Students' Associations. While in Mikháza only a few houses were built on the ruins and in Sóvárád, similarly, only the center of the village lies on the remains of the ancient edifice, in Marosvécs part of the castle of the Kemény family was built using one of the gates of the Roman fortification. János Kemény, who was the last owner of the castle before it was nationalized, founded Helikon, an association of Hungarian Romanian writers and poets who would gather and stay in the castle once a year. János Kemény's grave is found in what was once the English garden between the surviving oak trees, next to a commemorative Helikon table designed by Károly Kós, not far from the grave of Albert Wass. In 2014, the castle housed an asylum for the mentally disturbed, but it has since been returned to its heirs, though it was in poor condition when the change of ownership took place. It is now open to the public, but it is in need of renovations and, indeed, begs to be put to proper use. The patients were moved to new buildings that were built nearby. A new road was made leading to these buildings, separating the castle from the orchard, which is where the old Roman village used to be.

For the moment, there seems to be little chance of creating a proper archaeological park at the site, but the Maros County Museum would nonetheless like to call the attention of visitors to the ruins that remain hidden not far beneath the surface of the ground and, by doing so, to conjure the world of the Roman Empire. We are hoping to get solutions, even in the form of temporary buildings or edifices that in some way reproduce the Roman world of yore in the orchard, the castle, or the garden and its surroundings and link the now severed sites.

**fotó: Szabó Máté
Pécsi Légitirészeti Téka
46392**

**Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr 46392**

szerzők
Novák Veronika, Rainer Anna, Varga Kata
3. díj
konzulensek
Vasáros Zsolt DLA, Gaul Cicelle DLA

authors
Veronika Novák, Anna Rainer, Kata Varga
3rd Prize
consultants
Zsolt Vasáros DLA, Cicelle Gaul DLA

Rétegek

Layers

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

A marosvécsi kastély területén sajátos helyzet alakult ki az idők során. Az egykor itt állt római castrum romjai megbújnak a későbbi korok rétegei alatt. A 15. században épült rá a későbbi Kemény-kastély és annak angolparkja, majd gyümölcsöse. Az évszázadok múlásával további korok lenyomatai is hozzáadódtak a jelenleg kialakult állapothoz. A legújabb réteg a kórház épületegyüttese, amely jelenlegi működésével felülírja a kastély viszonyait. Ebben a helyzetben a romok visszaállítás, konzerválása nem lehetséges, azonban egy újabb „réteg” hozzáadásával felidézhetjük a hajdani castrum emlékét. Szeretnénk olyan beavatkozást létrehozni, amely tiszteletben tartja a birtok jelenlegi használatát, azonban már finom utalásokat tesz a jövőbeni átalakítások felé.

Az általunk hozzáadott layer a föld alatt megbújó egykori castrum rendszerét követi és kiterjed a vicus területére is. Az általunk fontosnak talált metszéspontokban időkapuszulákat helyezünk el, melyekbe betekintve a római korban találhatjuk magunkat.

Ezek az építmények a római korra jellemző pompeji vörös színükkel hívják fel magukra a figyelmet, közelebb érve láthatjuk, hogy oldalaikon kukucskaló lyukak találhatóak. A pavilonok belsejében körben, a tájba illesztett panoráma látható, amely a római kori állapotot tárja elénk.

A tervezés során fő szempontjaink voltak: az ideiglenesség; játékoság és a figyelem felkeltése a sürgető változásokra.

A pavilonok könnyen áthelyezhetőek, tartalmuk cserélhető, felállításuk nem igényel magas anyagköltségeket, sem bonyolult építést, működésükhöz pedig nincs szükség infrastruktúra kiépítésére.

Over the centuries, a distinctive human and natural geography has taken form around the castle of Marosvécs.

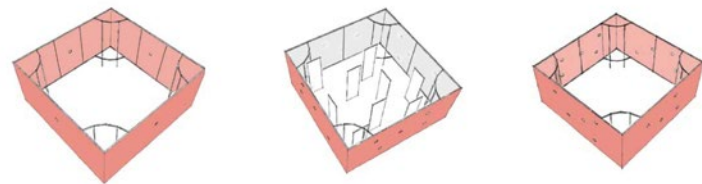
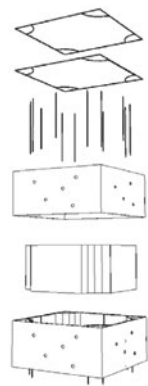
The ruins of a Roman castrum are hidden below the layers of passed time. The castle, which is called the Kemény Castle today, was built in the 15th century. It had a huge park. Later, as time went by, the passing ages also left their marks. The latest 'layer' is the building of the hospital, which interferes with the life of the castle. In this situation, it is not possible to excavate the ruins, so we bring back the memories of ancient times by adding a new layer. This intervention has to respect the present use of the area, but also we would like to refer to changes which, hopefully, are coming.

The new layer created by us follows the system of the castrum hidden below the surface, expanded to the part of the vicus. Important intersections are marked by time capsules, which represent the atmosphere of the Roman period.

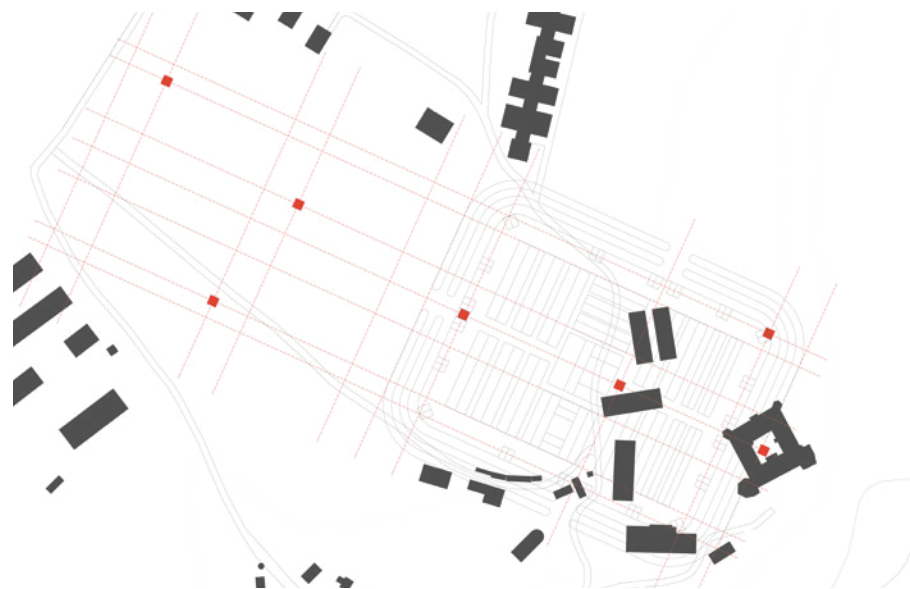
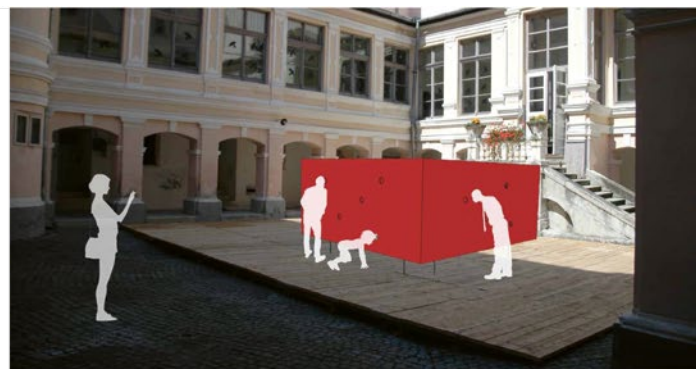
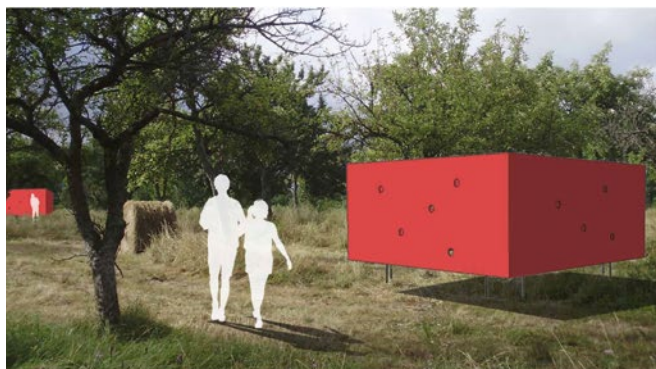
These little boxes capture the eye with their Pompeii-red surfaces, and if one gets close, he or she notices the peep holes. On the inner surface of the pavilions there are panoramas showing ancient life linked to the landscape.

The main idea of the concept is temporality, playfulness and drawing attention to the urgent need for change.

The pavilions are moveable. Their content can be easily changed. They are neither expensive nor difficult to construct. They don't need any further infrastructure either.

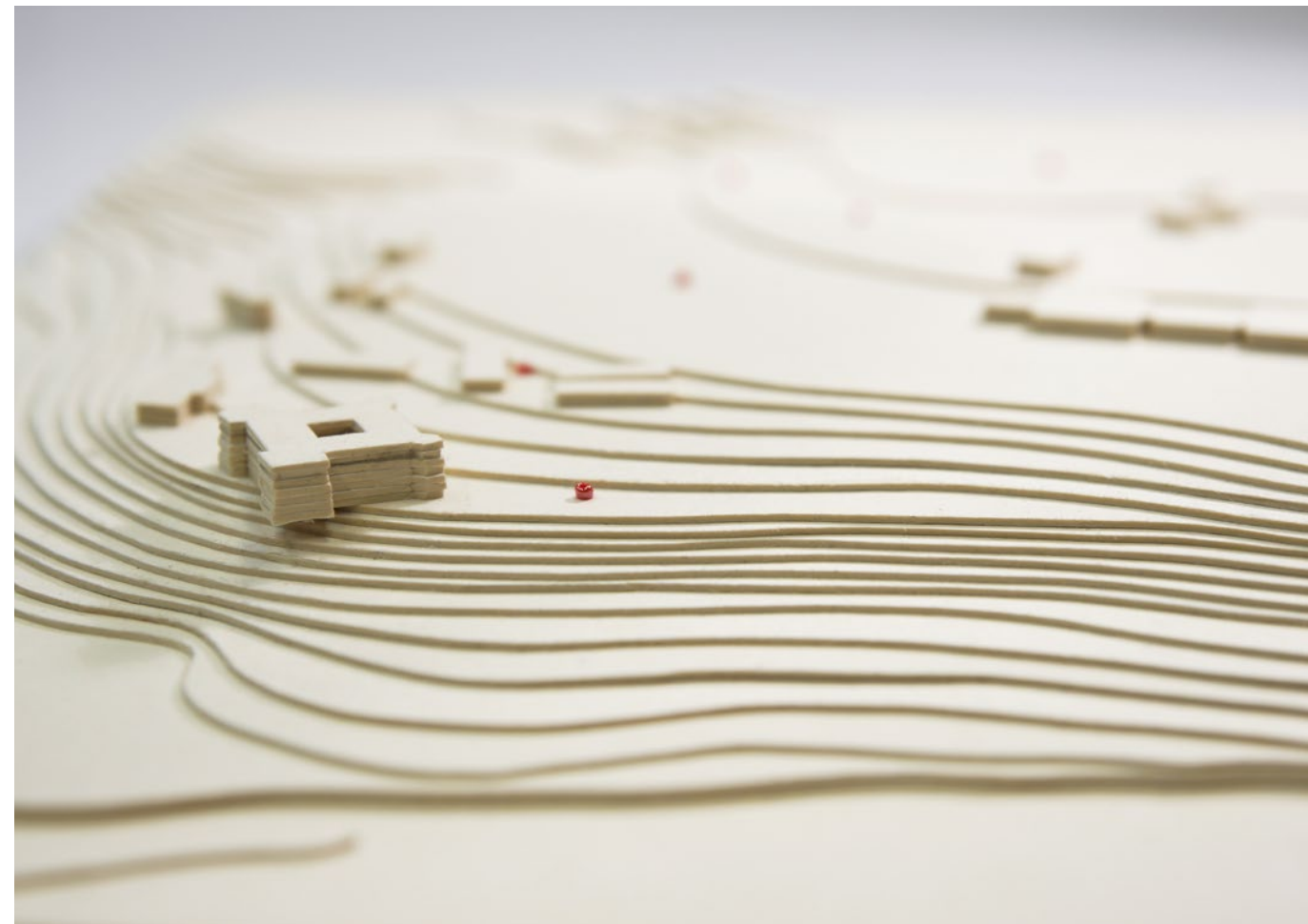

pavilon típusok / pavilion types

Rétegek

Layers

Fotó: Francsics László

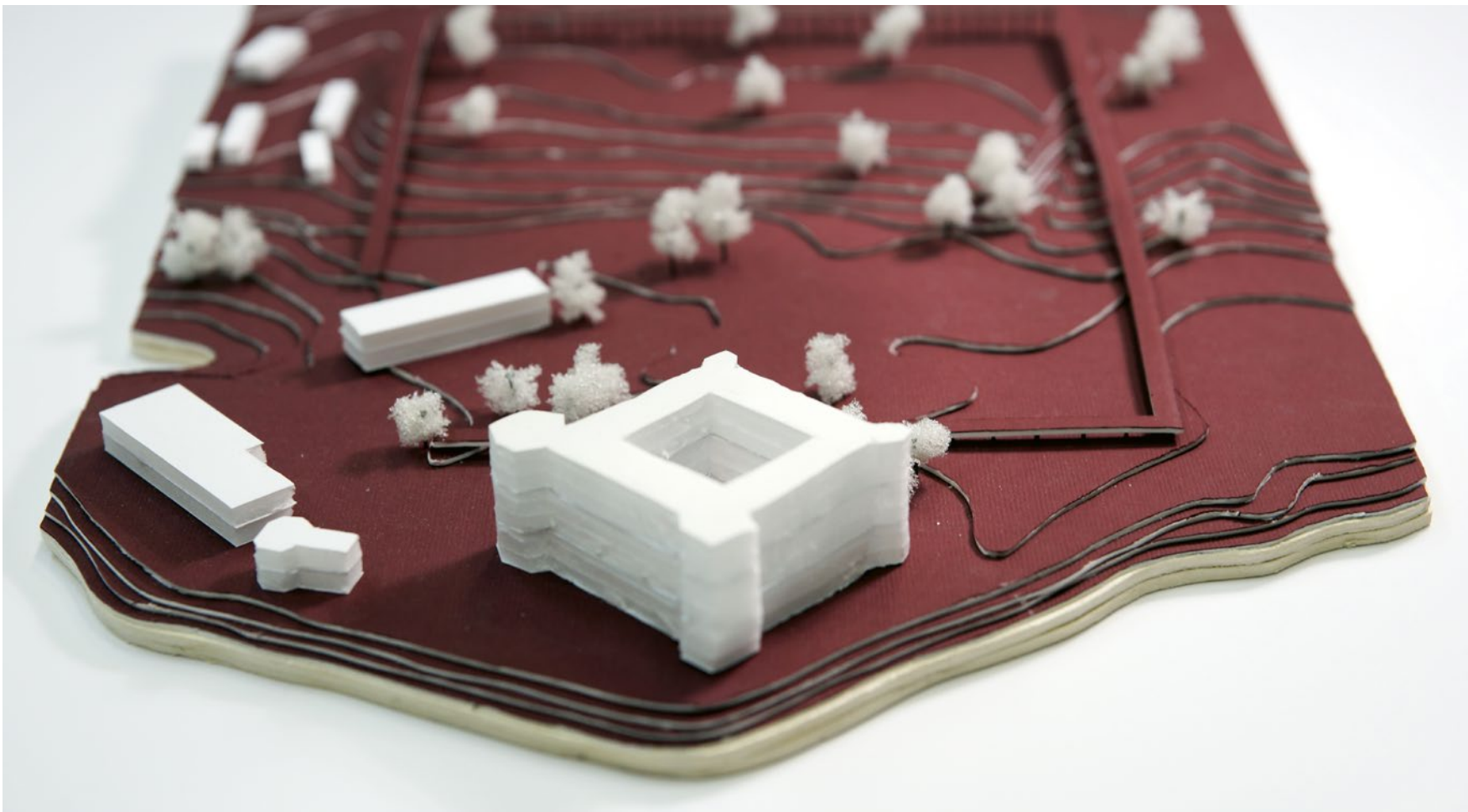
photo by László Francsics

szerzők
 Michelisz Éva, Patai Boglárka
 Különdíj
 konzulens
 Vasáros Zsolt DLA

authors
 Éva Michelisz, Boglárka Patai
 Special Mention
 consultant
 Zsolt Vasáros DLA

Értékkapszula

Value-capsule

Fotó: Francsics László

photo by László Francsics

Létrehozunk egy jelet, ami megoldja, rendezi a kialakult helyzetet és értéket őriz.

Beavatkozásunk helye a római fal körvonala, ezzel hívjuk fel a figyelmet a jelenleg láthatatlan, föld alatt rejtőző értékre. A körvonal mentén változik a domborzat, bizonyos pontjain más-más helyzetbe kerülünk. Építészeti beavatkozásként így egy olyan objektumot választunk, amely érzékenyen reagál minderre, kapcsolatba lép, érintkezik velük, ugyanakkor nem akar főszerepet vállalni. Helyfoglalása alkalmazkodó; elrejtőzik, mégis határozottan kijelöli a helyet. Célunk az arborétum visszaépítése, újratelepítése az egykori római tábor területén. Ennek eszköze a területen elhelyezett építészeti objektum: egy modulelemekből összekapcsolt híd-szerkezet a római tábor falának vonalában, mely térben és időben flexibilis építmény.

Az építmény nem a fal újraépítése, csupán egy jel - az emlékezés építészeti eszköze. Célja a hatáskeltés, az élmények érzelmi úton történő befogadása. Egyszerű építészeti objektum, érzékeny beavatkozás, szabadon bejárható kerítés, láthatatlan híd-sétány.

Az arborétum lesz az értékkapszula, amely különleges élményt nyújt, itt lehet elmélkedni a régi időkön és a nehéz sorsokon, míg tervezettségében és telepítésében megidézi a római kort. Üzenete van. A mi értékkapszulánk kicsi és nagy beavatkozás – nagy a léptékében, kicsi a rejtőzködése okán. Mi is elrejtünk most valamit a fák közé, hogy aki rátalál, élményt szerezzen.

We are creating a sign that solves the situation and preserves value.

Our site of intervention is the Roman wall contour, thus we draw attention to values that are currently invisible and hidden beneath the ground. Along the contour, the terrain changes. We get into a different position at different points. As an architectural intervention, we have chosen an object which reacts sensitively to all of this, contacting and communicating, but not taking a major role. Its attitude is adaptable. It hides but definitely designates the place.

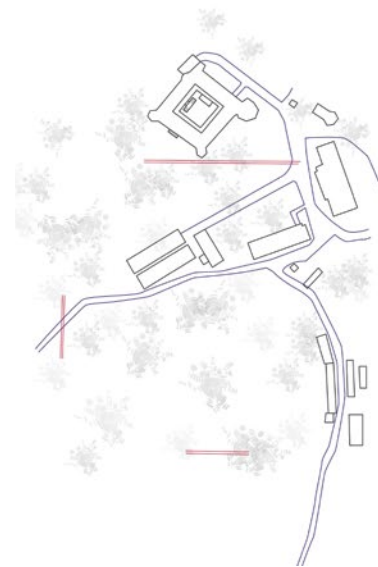
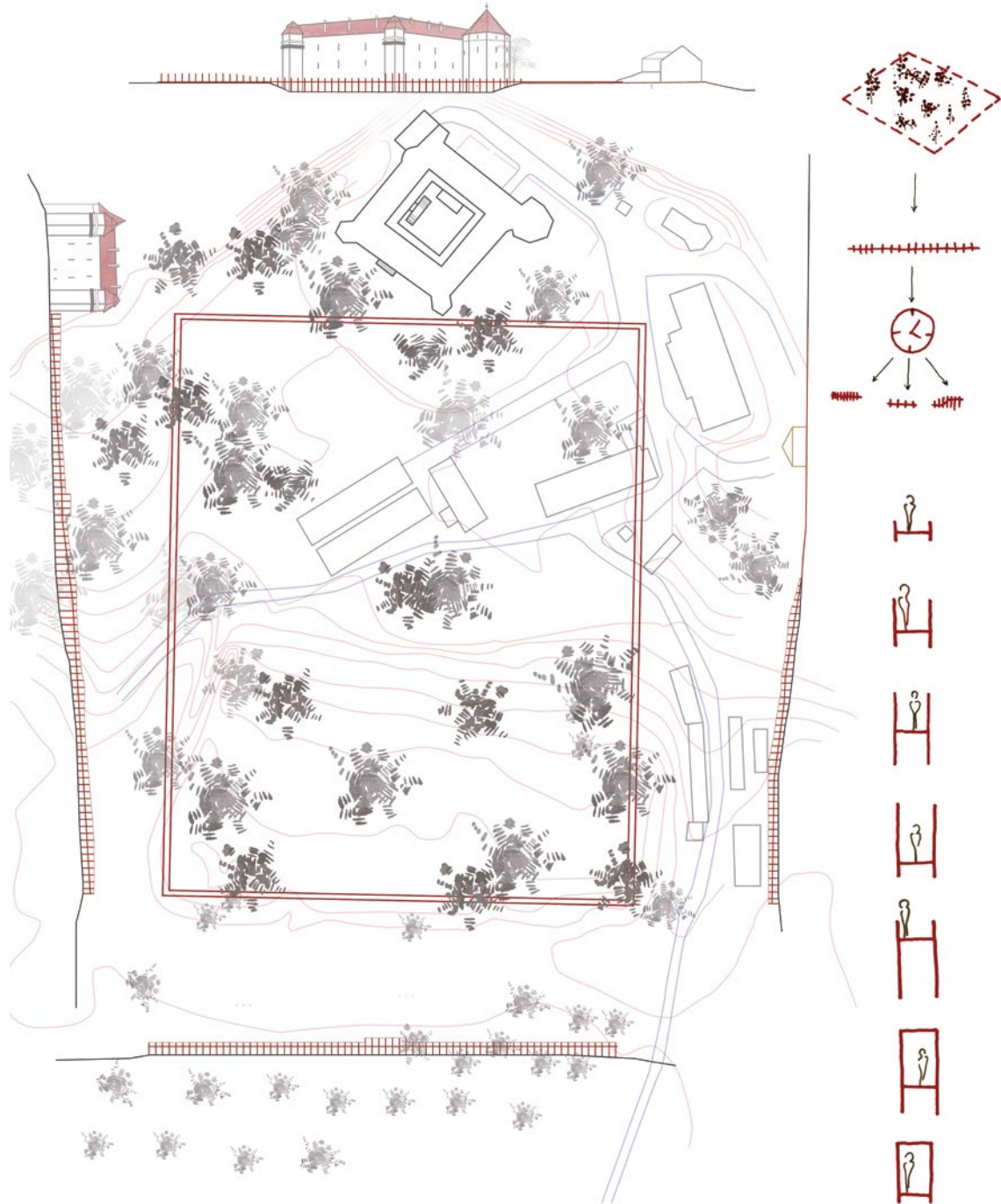
Our goal is to rebuild the arborétum on the territory of the former Roman camp.

The tool is the architectural object placed in that field: a bridge structure connected with module elements in the line of the wall of the Roman camp, which is a spatially and temporally flexible structure.

The construction is not the rebuilding of the former wall, it's just a sign – the architectural tool of reminiscence with the aim of making an impression and prompting emotional interpretation. It is a simple architectural object, a sensitive intervention, a moveable fence, an invisible bridge-walkway.

The arborétum will be the value-capsule itself, where humankind can contemplate old times and hard fates. It provides a unique experience and summons the Roman era in its planned form and position. It has a message.

Our value-capsule is an intervention that is both little and big. It is big in its scale and little because it is hidden. Now we are hiding something among the trees in order to provide visitors with an opportunity to gain a new experience when they find it.

partnerintézmények :

participating institutions :

Maros Megyei Múzeum (Marosvásárhely), Humboldt-Universität zu Berlin - Winckelmann Institute, Universität Köln Archäologisches Institute, Fachhochschule Erfurt - Fachrichtung Restaurierung und Konservierung, Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest - Geofizikai és Úrtudományi Tanszék, BME Építészmérnöki Kar Ipari és Mezőgazdasági Épülettervezési Tanszék, Pécsi Tudományegyetem Régészet Tanszék, Babes-Bolyai Tudományegyetem - Kolozsvár Ökörtörténeti és Régészeti Intézet

oktatók :

teachers :

Manuel FIEDLER, GAUL Cicelle, Marie-Hélène GRUNWALD, Constanze HÖPKEN, LENKEY László, Nicoleta MAN, Christoph MERZENICH, ÖTVÖS Koppány Bulcsú, Silvia MUSTAȚĂ, PÁNCZÉL Szilamér Péter, PETHE Mihály, PETRUȚ Dávid, SIDÓ Katalin, SZABÓ Máté, VASÁROS Zsolt, VASS Lóránt

tutorok :

tutors :

BAJUSZ Mátyás, Daniel COATĂ, DACZÓ Levente, DOBOS Alpár, HOMPOTH Emese, Angela LUMEZEANU, NYULAS Dorottya, PETROVSZKI Judit, SZABÓ András

hallgatók :

students :

HORTI Gábor, KISS Csanád, KISS Ábel, SÁGI Gergely, Sophie MENGE, Melanie DIERKS, Nicole MARIEN, SZILÁGYI Orsolya, MICHELISZ Éva, KISS Alexandra, KRISTÓF Dóra, Vanessa OPPERMAN, Wiebke SCHNEPPEL, HORVÁTH NAGY Boróka, CZECE Barbara, KOVÁCS Kata, NEMÉNYI Réka, TIBAI Vivien Friderika, Patty JABLONSKY, Anna Charlotte LIPP, Sarah WOLF, BURKHARDT Britta, DARÁGI Virág, RAINER Anna, VARGA Kata, Funda ASKIN, Julia ECHNER, JANICSEK Nóra, DEZSÓ Zsolt Balázs, BÁLINT Csongor, NOVÁK Sándor, KLEMBALA Zsombor, KERTENICS Péter, LUKÁCS Tamás, LACZKÓ Nándor

pavilon építész tervező :

architect of the pavilion :

SÁGI Gergely

konzulensek :

consultants :

VASÁROS Zsolt DLA, GAUL Cicelle DLA, TÖVISSI Zsolt (építészet/architecture), DÉNES Péter, THER Tamás (tartószerkezet/statics)

építésvezető :

coordinator of the building :

ÖTVÖS Koppány Bulcsú

építő csapat :

team :

AMBRUS Sándor, ANDRÁSI Ferencz, ANTAL János, BALLA István, BALLA Lehel, BALLA Zsigmond, BALLA Zsolt, BÁLINT József, CSIKI Botond, DÓSA Szilárd, KACSÓ Szilárd, LACZKÓ Nándor, LÁSZLÓ Regő, MOLDOVÁN Norbert, SIKLÓDI Botond, SIKLÓDI László, SZABÓ József, SZÁSZ Hunor, SZILVESZTER Zsolt

pavilon kiállítás főkurátorok :

chief curators of the exhibition :

Silvia MUSTAȚĂ, PÁNCZÉL Szilamér Péter, ÖTVÖS Koppány Bulcsú

kurátorok, munkatársak :

curators and collaborators :

ANDRÁS Tihamér, ANDRÁSI Ferenc, Dan ANGHEL, BENCZE Ünige, BÍRÓ Gyula, Daniel CIOATĂ, Cătălin CRISTESCU, Raluca DUMITRESCU, Monica GUI, GYÓRFI Zalán, KISS Lóránd, NAGY Gábor, Radu MUSTAȚĂ, NYULAS Dorottya, ORBÁN János, POKORNY Attila, Angela SÁPLÁCAN, Florin STREJAC, SZABÓ András, SZABÓ Máté, Annamária PASCU, Horea TRÎNCA, VASÁROS Zsolt, VASS Lóránt

A 2015-es TDK Identitás és Kultúra 3 szekció konzulensei

BALÁZS Mihály DLA

GAUL Cicelle DLA

Consultants of the TDK session Identity and Culture 3, 2015

VASÁROS Zsolt DLA

A 2015-ös TDK Identitás és Kultúra 3 szekciójának alkotói :

Authors of the TDK session Identity and Culture 3, 2015 :

NOVÁK Sándor

KRISTÓF Dóra

INCZE Ádám

VARGA Kata

NOVÁK Veronika

RAINER Anna

HOLECZ Máté

KOCH Mórió Péter

TIBAI Friderika

GÁL József Ferenc

MICHELISZ Éva

PATAI Boglárka

Veit Citroënje Malia-ban, Kréta, 2013.09.04.
fotó: Vasáros Zsolt

Veit's Citroën in Malia, Crete, 04.09.2013
photo by Zsolt Vasáros

A Stürmer-díj

Idén egy különdíjjal emlékeztünk meg A Római Limes az Európai Kultúrtájban elnevezésű ERASMUS IP program fő-szervezőjéről, aki 2013 őszén váratlanul távozott közülünk.

Veit Stürmer 1957. április 1-én született Berlinben és Riehenben (Svájc) nevelkedett. 1976-1983 között klasszikus régészetet, egyiptológiát és zenetudományt tanult Heidelbergben. Tanulmányait a minőszi kerámiák témájában írt PhD dolgozatával zárta.

1984-ben ösztöndíjat kapott egy tanulmányútra a Német Régészeti Intézettől, ahol később 1985-1986 között dolgozott. 1987-89-ben kutatási ösztöndíjat nyert el, amellyel Amnisos-i és Malia-i (Kréta) munkáit támogatták. 1990 óta a Berlii Humboldt Egyetem Winckelman Intézetének kutatója és oktatója, valamint az intézet gyűjteményének kurátora volt. 2001 óta a Havanna Egyetem (Kuba) vendégprofesszoraként is működött.

Tudományos érdeklődése középpontjában első sorban a minőszi kultúra állt, valamint Kréta kapcsolata Egyiptommal és a Közel-kelettel, de ugyanakkor a Berlin-Brandenburgi Víz Alatti Régészeti Egyesület elnöke is volt. A Romániával közös nemzetközi programot 2009-ben indította útjára.

The Stürmer Prize

This year we dedicated a special prize to the mentor of the ERASMUS IP - The Roman Limes as Cultural Landscape, who left us very unexpectedly in 2013 autumn.

Veit Stürmer was born on 1 April, 1957 in Berlin and was brought up in Riehen, Switzerland. From 1976 to 1983 he studied Classical Archaeology, Egyptology and Music Science in Heidelberg and completed his PhD on Minoan pottery.

In 1984 he received a travel scholarship awarded by the German Archaeological Institute. From 1985 to 1986 he was employed at the German Archaeological Institute and from 1987 to 1989 he had a research grant for his studies in Amnisos and Malia, Crete. As of 1990 he served as a scholar at the Winckelmann-Institut of the Humboldt-University in Berlin and as the curator of the institute's collections. Since 2001 he has served as visiting professor at the University of Havana, Cuba, too.

His scientific interests focus in particular on Minoan culture and its relation to Egypt and the Near East, but he has also served as president of the Association of Underwater Archaeology Berlin-Brandenburg. He launched the international project in cooperation with Romania in 2009.

Tompa-tető, 2014
fotó: Szabó Máté
Pécsi Légirégészeti Téma
49208

Tompa Hill, 2014
Photo by Máté Szabó
Aerial Archaeological Archive of Pécs,
nr 49208

Támogatók:

Sponsored by:

NARVER
Narmer Építészeti Stúdió

ROMAN LIMES ROUTE
TRASEUL LIMESULUI ROMAN
RÓMAI LIMES ÚTVONAL

THE ROMAN
LIMES AS
CULTURAL
LANDSCAPE

IPARTANSZÉK

Tanszékünk 2013 és 2015 között lehetőséget kínált a hallgatóknak nemzetközi együttműködésben való részvételre Erdélyben. A Maros Megyei Múzeum vezetésével több romániai, magyar és német intézmény részvételével interdiszciplináris kutatások kezdődtek Marosvécs, Mikháza és Sóvárard területén az egykori római erődök és települések, továbbá a Maros Megyei *limes* más helyszínein is. A közelmúltban megvalósított pavilonok tervei 2013-ban, az ERASMUS IP első évében készültek. A szándék olyan időszaki kiállítási pavilonok létesítése volt, amelyek feltárások ideje alatt az ásatási eredmények értelmezésében segítenek. A Maros Megyei Múzeum és támogatói által biztosított forrásoknak köszönhetően a két pavilon 2016-ban felavatásra került. Az épületek koncepciója a Tanszékünk által szervezett, a táborokhoz szorosan kapcsolódó TDK tervpályázat során született. 2015 nyarán kezdődött el az építkezés lelkes falubeliek közreműködésével. A tervek különlegessége, a szokatlan forma és a szerkezet kezdetben meglepő volt, végül a megvalósítás mindenki számára izgalmas kísérletté vált. Az ikerpavilonok készek a használatra. Az építész műve teljessé vált. A folyamat minden pillanata hosszú időre emlékezetes marad.

Between 2013 and 2015 our department provided its students with an opportunity to take part in an international cooperative project in Transylvania. Under the guidance of the Mureş County Museum and with the participation of other Romanian, Hungarian and German institutes interdisciplinary research projects were conducted in the territory of former Roman forts and settlements of Brâncoveneşti, Călugăreni and Sărăţeni, as well as different parts of the Roman *limes* of Mureş County. The plan for the currently realized pavilions was created in 2013 in the first year of the ERASMUS IP. A temporary exhibition pavilion was required, which could be placed between the trenches to explain the nature of the hardly understandable holes in the ground to visitors during the fieldwork. Thanks to the funds provided by the Mureş County Museum, the two pavilion buildings were inaugurated in 2016. Our department provided the frameworks for this job. The construction of the pavilions began in the summer of 2015, with the collaboration of a couple of workers of the village. At first everyone was astonished by the innovativeness and ambition of the plans, and the unusual form and structure became an interesting challenge for all. The twin pavilions are ready to be used. The architect's work has been completed. Each moment of the process will be remembered for a long time.